

## L'endemà del dia "D"

Només a Europa, en els últims 100 anys, s'han creat 29 nous Estats. Sovint, absorts en la nostra particular situació, els catalans tendim a oblidar que el procés que Catalunya vol endegar no és especial, ni únic, sinó que molts d'altres ja ho han fet abans.

Però ja no som al 14 d'abril de 1931 quan Francesc Macià des d'un balcó va proclamar la República Catalana, que després hauria de convertir-se en una autonòmica institució, la Generalitat de Catalunya. Avui, el 2011, el món és un món global, que viu en xarxa, més interdependent que mai. Per tant, el nostre tauler de joc ja no és Espanya i la seva constitució, sinó el món mateix i les regles que el regulen. Per alguna cosa hem passat d'un catalanisme que aspirava a federar-se amb Espanya a un independentisme que aspira a federar-se amb el món. La perspectiva, doncs, canvia, i si el tauler de joc és el món, aleshores el que ens cal és tenir en compte què és el que hi està passant.

Des de la decisió del Tribunal Internacional de Justícia de La Haia de 22 de juliol de 2010 sobre la declaració unilateral d'independència de Kosovo, res no pot tornar a ser com era abans: "El tribunal estima que el dret internacional general no comporta cap prohibició aplicable a les declaracions d'independència. En conseqüència, conclou que la declaració d'independència del 17 de febrer de 2008 [data en què el Parlament de Kosovo va aprovar la independència] no ha violat el dret internacional general".

No tenir en compte, a aquestes alçades, el canvi substancial que ha suposat la decisió sobre Kosovo és no jugar amb totes les cartes a sobre de la taula. El missatge avui és molt clar: unilateralisme, democràcia i pacifisme. Aquest és el factor nou que ho canvia tot: contra la legalitat interna, democràcia; contra la sobirania estatal, cobertura internacional; contra una Constitució, una altra Constitució. I sempre respectant les regles del joc.

Però no serà gens senzill. Cap país que s'ha independitzat, fins en els casos de mutu acord, no ho ha tingut gens senzill. No n'hi ha prou de declarar-se independent, cal, a més a més, construir un Estat. I, en els casos de separació sense acord, aconseguir el reconeixement internacional esdevé clau.

A aquesta idea de com es construeix un estat ens plau dedicar aquesta primera Conferència Internacional sobre el Dret d'Autodeterminació de Catalunya. En uns moments en què el país bull i es planteja el seu futur, des de Sobirania i Justícia volem aportar una nova reflexió, tècnica i acadèmica, per a començar a obrir el debat de quins hauran de ser els gran eixos de reflexió que caldrà tenir en compte el dia "D +1", l'endemà de la independència, quan s'hagi de negociar amb Espanya els acords de separació.

L'independentisme català porta guanyades unes quantes batalles. La del seus fonaments històrics, la de la seva "justícia", la del desequilibri fiscal, la de l'espòli insuportable, fins i tot la de les conseqüències del boicot econòmic que Espanya pogués plantejar en el supòsit d'una secessió. Totes aquestes batalles s'han guanyat per la força dels arguments i per uns estudis rigorosos i unes anàlisis detallades. Felicitem-nos-en, hem guanyat molt terreny i ens ha permès anar eixamplant el nostre terreny. Ara ens cal guanyar en altres fronts. Al nostre entendre, el més important, el de

guanyar transparència sobre el procés en sí, sobre les “negociacions” que Espanya i Catalunya hauran de tenir per tal de determinar les decisions jurídiques i econòmiques a fer per separar-se.

És un goig i un gran honor el panell de conferencians que han acceptat la invitació que ja fa uns mesos vam trametre'ls. Tots ells són professors i professionals de prestigi, testimonis de primera mà i experts en els processos de separació. No vull allargar-me, perquè tenen el CV en la documentació que els hem entregat, però sí voldria fer una breu pinzellada.

El Dr. Charles Ehrlich, estudiós de la nostra història i de la nostra cultura, autor d'un memorable assaig sobre la Lliga Catalanista, va participar en la delegació de l'ONU que va posar les bases dels acords de separació entre Kosovo i Sèrbia. En la seva ponència, s'abordarà el tema de la construcció tècnica d'un Estat.

Miss Ana Stanic, advocada, ens parlarà de com van negociar Iugoeslàvia i Eslovènia el seus acords, vist des del punt de vista econòmic. Una ponència clau per conèixer el balanç i els comptes de pèrdues i guanys que tota secessió comporta per als dos països involucrats.

El professor Patrick Dumberry, des del seu coneixement del dret internacional, analitzarà les conseqüències jurídiques que podria tenir per a Catalunya la separació d'Espanya. Prestin molta atenció perquè ens avançarà algunes de les enormes dificultats que haurem de superar, sobretot en un dels punts més importants que haurem de vèncer: el reconeixement internacional del nostre futur estat català.

Finalment, l'amic i professor Carles Boix, de la Universitat de Princeton, que no ha pogut ésser avui amb nosaltres, però que ha gravat la seva intervenció, clou, i no ho podríem haver fet millor, amb una ponència que esperem es converteixi en un document indiscutible a partir d'avui, com l'autèntic full de ruta per a la independència de Catalunya. La “via Boix”, articula un procés net, lògic, clar, jurídicament impecable i, ens sembla, assumible per a qualsevol català que aspiri a la normalitat de la nació.

Aspirem, doncs, a fer una cosa tan senzilla com comparar-nos amb la resta del món i anar construint el relat tècnic del que, en el seu moment, Catalunya haurà de plantejar a Espanya. Amb aquesta conferència Internacional, Sobirania i Justícia vol aportar el seu petit gra de sorra en l'ardida piràmide que ens caldrà aixecar entre tots.

Depèn de nosaltres, però no només depèn de nosaltres; podem aconseguir-ho, però serà enormement difícil. Aquestes són les paradoxes d'un repte extraordinari. I tanmateix, existeix a Catalunya un projecte més apassionant que el d'analitzar com construirem el nostre futur en llibertat? Hi ha cap moviment que no sigui l'independentista que pugui genera un esclat d'energia creativa que transformi el nostre país com va fer-ho el catalanisme fa un segle? Podrem continuar essent catalans si no tenim un Estat que ens empari?

Moltes gràcies per la seva atenció i molt benvinguts a la primera conferència per a l'autodeterminació de Catalunya.

Quim Torra

President de la Junta de Sobirania i Justícia

### **Mots de benvinguda**

Falten només dos anys i mig perquè s'esdevingui el primer centenari de la constitució de la Mancomunitat de Catalunya, la que fou la primera estructura institucional pròpia d'autogovern des de l'ensulsiada del 1714. Enric Prat de la Riba fou elegit, l'abril del 1914, president d'una institució de nova planta que era el mer resultat de la unió de les quatre diputacions provincials catalanes, dotada, doncs, amb una base competencial i pressupostària exígua. En Prat, però, lluny de reduir el projecte a una simple i precària reestructuració administrativa aixecà les bastides, en les línies mestres, d'una tupida maquinària político-administrativa orientada a sustentar els fonaments de l'autogovern nacional català en la seva expressió més elevada.

La seva ambició nacional i la capacitat de dissenyar un projecte per Catalunya a futur el va impulsar a portar a terme una tasca d'unes dimensions formidables, els resultats de la qual encara són presents a la Catalunya del segle XXI. En l'àmbit de les infraestructures amplià la xarxa de carreteres i de telèfons; en el financer creà la Caixa de Crèdit Comunal; en el del benestar social, modernitzà la Casa de la Maternitat; en el cultural, creà l'Institut d'Estudis Catalans, la Universitat Industrial, la Biblioteca de Catalunya, i adoptà oficialment les normes ortogràfiques de la llengua.

Aquests són uns pocs exemples de la seva tasca ingent, la d'ell i totes aquelles persones, de la més variada tendència i perfil, de qui tothora es va voler envoltar. Són aquests valors netament pratians d'insubornable compromís nacional, de construcció d'un projecte a futur i de transversalitat que ens volem fer nostres, a Sobirania i Justícia.

El gran encert del catalanisme ha estat mantenir encesa la flama en moments d'enorme dificultat històrica, el gran fracàs haver persistit tossudament en la idea il·lusòria de reformar l'ànima espanyola per permetre una acomodació plena de la Nació catalana. Sobirania i Justícia recull l'herència del catalanisme i treballa des de l'activisme cívic per impulsar el projecte d'independència de Catalunya que és, al nostre parer, l'únic camí possible per a garantir la plenitud nacional i la pervivència de la llengua.

És, precisament, des d'aquesta perspectiva de "seny ordenador" pratià -en paraules d'Eugeni d'Ors- que hem volgut, a Sobirania i Justícia, impulsar la 1a Conferència sobre l'Autodeterminació de Catalunya, Building a New State.

En els darrers cent anys han estat molts els països que han construït el seu propi estat. A Europa, que és el nostre marc referencial més immediat, vint-i-nou. No som, doncs, ni una anomalia ni un cas insòlit sinó un més dins d'un conjunt ben nodrit. És aquest magnífic cabal d'experiències prèvies que volem explorar. El volem portar a Catalunya per reflexionar i debatre sobre la construcció tècnica d'un estat, els elements a tenir en compte i les pautes a seguir.

Els nostres ponents, si em permeten dir-ho així, són un càsting d'alta volada. Especialistes eminents que han estat directament involucrats en el procés de creació dels estats de Kosovo i Eslovènia o que treballen des del rigor del món universitari per plantejar un full de ruta solvent. El primer taller porta per títol "Com es construeix un nou Estat" i el conduirà Charles E. Ehrlich. Després sortirem a fer un mos. Sobre les 12 del migdia encararem el segon taller: "Aspectes econòmics i jurídics d'una successió d'estats" amb Anna Stanic i Patrick Dumberry.

Som-hi, doncs!

Isabel-Helena Martí i Castell

Vicepresidenta de Sobirania i Justícia

# **Traducció de “Building a State”, 1a Conferència sobre l’Autodeterminació de Catalunya 2011, Barcelona, 3 de novembre de 2011**

**Traducció:** Maria Teresa Massons

## **La construcció d’un nou estat: el cas de Kosovo**

Dr. Charles E. Erlich

“Kosovo és únic”. Aquesta afirmació repetida, abans i després de la declaració d’independència de Kosovo, esdevingué la base sobre la qual els partidaris internacionals van justificar la independència de Kosovo, sense haver-hi precedents a altres llocs.

Encara més, es pot ignorar l’argumentació per a la independència de Kosovo i no tenir en compte la reclamació legalment feble de Sèrbia sobre Kosovo, perquè aquest país ja funcionava *de facto* independentment de Sèrbia i la seva integració teòrica dins Sèrbia hauria suposat més dificultats (comptant amb l’acord dels kosovars) que la independència. Les institucions de Kosovo s’havien desenvolupat independentment de Sèrbia de manera diferent al que abans era Iugoslàvia. Així, l’any 2008, el règim legal intern de Kosovo no solament no tenia continuïtat amb l’anterior, tampoc s’hi assemblava.

A més, Kosovo havia tingut nou anys d’administració de la ONU, i en aquest temps havia construït les seves pròpies institucions i la seva independència seria “supervisada” per la comunitat internacional que actuava com a garant. Amb tot, el cas de Kosovo, que és el cas més recent d’un estat que aconsegueix la seva independència a Europa, té lliçons que poden ser aplicades a altres estats europeus nous en potència.

## **Un plantejament tècnic**

S’ha parlat molt sobre si un poble i un territori determinats tenen el dret a esdevenir independents, i, si hi tenen el dret, de com l’haurien d’obtenir. Encara que aquestes discussions es viuen de manera emocional i urgent pels partícips (partidaris i contraris), en la pràctica normalment es donen a llocs acadèmics o teòrics. Preparar el terreny per a la independència, o qualsevol construcció d’un estat actualment, demana un plantejament més reposat, àdhuc tècnic.

Això és especialment cert en el context de la creació d’un nou estat a l’Europa del segle XXI. Qualsevol nou estat europeu necessitarà –i voldrà- existir integrat en el marc econòmic i polític europeu. Tots els estats europeus, tant si són de la Unió Europea com no, s’espera que respectin els estàndards democràtics, l’imperi de la llei i el respecte als drets humans inclosos als tractats i convencions d’Europa. Un nou estat europeu aconseguirà ser independent del seu estat previ, no del món. Per tant, una transició amb èxit assegurarà la integració en les estructures europees i

afectarà de manera directa les expectatives que altres estats participants tenen sobre com s'autogovernarà el nou estat. I, també si el nou estat evita unir-se o aproximar-se a les estructures europees, els seus ciutadans consideraran que s'han de complir els mateixos principis democràtics bàsics.

El primer requisit és que l'estat ha de tenir legitimitat. Els seus ciutadans no solament han d'acceptar la independència, han de creure també que les institucions que representen els interessos de l'estat –àdhuc les institucions transitòries- ho han de fer manera legítima. L'estat ha de ser reconegut internacionalment de manera suficient. I necessita aconseguir com a mínim una acomodació *de facto* amb l'actual veí, del que s'ha declarat independent.

El procés de construir un nou estat ha d'implicar per tant una ampla participació de la societat. Encara que sigui necessari estar representat per un grup petit i líder, és necessari evitar que els processos polítics i constitucional esdevinguin confusos. Els processos han de ser transparents i estar subjectes a la ratificació popular. Idealment, especialment quan hi ha minories (sovint ètniques) lleials a l'Estat previ i que s'oposen amb cridòria a la independència, el procés de construcció de l'estat ha de ser-hi present, ha de tenir en compte les seves preocupacions. Una societat democràtica no pot expulsar aquests ciutadans, ni tampoc pot funcionar adequadament marginant-los.

### **L'aplicabilitat de Kosovo**

Les circumstàncies al voltant del naixement de Kosovo, l'estat més jove d'Europa, són úniques en gran manera. Amb tot, l'exercici de construcció de l'estat de Kosovo aporta lliçons que es poden aplicar a altres llocs. Per a aquesta finalitat específica, cal deixar de banda la història de Kosovo abans de 1999 i començar a partir d'aquest any, quan Kosovo va desenvolupar gradualment el seu sistema legal i institucional sota la protecció de la ONU. Quan Kosovo es va declarar independent l'any 2008 ja tenia una estructura democràtica, que s'afegia a l'establiment de la sobirania. Això, per tant, distingeix Kosovo de molts altres estats anteriors que o bé no tenien cap estructura institucional o tenien institucions de govern creades i sovint controlades per l'estat previ o que havien de sobreposar a l'existència real, governs en exili o sistemes legals suspesos durant força anys.

Encara que els fets de Kosovo són únics, si continuen formant-se nous estats en Europa sense guerra i en un context democràtic, aquests estats probablement tindran institucions democràtiques, amb nivells diversos d'autonomia en funció de coordenades constitucionals que poden ser utilitzades com a institucions de sobirania, mentre no es fa un procés constitucional de reforma.

### **La construcció d'institucions a Kosovo, 1999-2008**

En el context d'aquest procés de construcció d'un estat, la història de Kosovo i dels greuges que els albanesos tenien a Iugoslàvia, són menys importants que les passes fetes després de l'alliberament de Kosovo l'any 1999. També, ho veuen així, fins a cert punt, la política i la

diplomàcia internacionals pel que fa a l'estatus legal en el període que va des de 1999 fins a la declaració d'independència el 2008 i després.

El marc actual de la República de Kosovo va sorgir després del conflicte de Kosovo quan les tropes sèrbies es van retirar. L'ONU a causa de la diplomàcia internacional, es va trobar amb el mandat d'administrar un territori per un període indeterminat i sense l'avantatge de un govern legítim al territori del qual l'ONU fos una continuació o al que podés transmetre el govern quan finalitzés el mandat. De fet l'ONU va prendre el rol d'un govern amb les competències corresponents.

El departament d'Operacions per Preservar la Pau de l'ONU no tenia ni coneixement ni experiència. Per això l'ONU de manera explícita va voler compartir les competències i el rol a Kosovo amb altres organitzacions que podien ajudar-hi. El capítol VIII de la Carta de l'ONU preveia un rol de "gestions regionals" amb relació a la pau i la seguretat i autoritzava el Consell de Seguretat a fer servir aquestes gestions regionals per "actuar sota la seva autoritat". A l'esfera europea, això implicava en primer lloc l'Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord (OTAN), la Unió Europea (UE) i l'Organització per a la Seguretat i Cooperació a Europa (OSCE). Cada una d'aquestes entitats tenien un rol al post-conflicte de Kosovo. L'Alt Comissionat per als Refugiats de l'ONU, moltes agències de l'ONU i altres organitzacions internacionals com ara el Fons Monetari Internacional i el Consell d'Europa també tenien un rol de suport.

El Consell de Seguretat de l'ONU, mitjançant la resolució 1.244, adoptada el 10 de juny de 1999, establia explícitament la Missió d'Administració Interina a Kosovo (UNMIK) en funció del capítol VI de la Carta de l'ONU, que tracta d'obligar a mantenir la pau. Amb tot, la naturalesa de la Resolució 1244 del Consell de Seguretat era més ampla, perquè autoritzava l'establiment "d'una presència civil internacional a Kosovo per tal d'establir una administració interina".

Tot i que estava autoritzada sota el capítol VII de la Carta de l'ONU com una missió *d'obligar a mantenir* la pau, l'UNMIK no entrava exactament en aquest marc. El concepte de *mantenir* la pau havia sorgit després de dècades de pràctica de l'ONU, i estava entre "solució pacífica de disputes" en funció del capítol VI de la carta de l'ONU i una missió d'obligar a mantenir la pau en funció del capítol VII. La mateixa UNMIK esdevingué una missió més híbrida, en combinar elements addicionals no usuals, que la diferencià de les operacions de *manteniment* de la pau i la va apropar a una categoria relativament recent d'operacions de *construcció* de la pau.

El concepte "Administrador Legal Internacional" del capítol XI de la Carta de l'ONU també donava una certa legitimitat, àdhuc un mandat explícit. De fet, el concepte d'administració legal derivava de mandats de l'anterior Lliga de Nacions d'abans de la Segona Guerra Mundial, quan la Lliga havia ordenat a poders colonials assumir la responsabilitat per territoris que no podien governar-se per ells mateixos encara. Amb tot, un pre-requisit normal per a l'ONU per poder assumir el govern a un país, generalment d'acord amb el capítol VI de la Carta de l'ONU amb l'autorització del país en qüestió, pren la forma d'Estatus d'Acord de Missió amb el país implicat i indicant de manera estricta les competències de l'ONU. En el cas de Kosovo, la mateixa UNMIK va prendre el rol de govern del país, com a presència civil a Kosovo després de la suspensió de l'autoritat de Iugoslàvia i d'acord amb la Resolució 1.244 del Consell de Seguretat. D'aquesta manera, l'ONU va invocar l'exclusió de Iugoslàvia (que retenia la sobirania nominal) per tal de delegar un mandat a la seva pròpia missió, que inclou a més la participació d'altres organitzacions internacionals. Això va

produir també una confusió bàsica de l'UNMIK en voler construir un estat sense tenir un estat pactat.

La Resolució 1.244 del Consell de Seguretat de l'ONU esmentà onze competències per al mandat de l'UNMIK. Inclouïa “dur a terme funcions bàsiques d'administració civil” i “organitzar i supervisar el desenvolupament de les institucions de Govern de Kosovo, i també de manera explícita “protegir i promoure els drets humans”.

L'administració internacional de Kosovo, per tant, va prendre el rol del govern i va exercir funcions administratives al territori de Kosovo, però també tenia un mandat per assegurar la creació d'estructures de govern locals, sense prejudicar l'estatus final de Kosovo. L'ONU necessitava crear aquestes institucions locals, però al mateix temps la mateixa UNMIK exercia l'autoritat última a Kosovo. Per tant, l'UNMIK tenia la responsabilitat d'assegurar que les institucions locals es desenvolupessin amb criteris de drets humans i de cultura.

L'OSCE, a causa de la seva naturalesa bàsica i perquè havia actuat a Kosovo abans i després del conflicte, era un soci natural de l'ONU. L'ONU encarregà a l'OSCE la “construcció d'institucions” a Kosovo, el que incloïa, entre altres aspectes, la promoció de la democràcia, el bon govern i el respecte pels drets humans.

La primera norma legal de l'UNMIK, l'Ordenança 1999/1, promulgada el 25 de juliol de 1999, però amb efectes retroactius al primer dia de mandat de l'UNMIK (10 de juny de 1999), establí el requisit que “tothom que tingués un deure o una funció pública a Kosovo ha d'observar els estàndards reconeguts internacionalment de drets humans”. Aquests estàndards de drets humans reconeguts internacionalment van ser descrits a l'ordenança 1999/24 de l'UNMIK, citant la Declaració Universal de Drets Humans, la Convenció Europea per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals i els seus protocols i, a més, sis altres convencions o acords internacionals. Així, encara que Kosovo no era part en cap d'aquests instruments, el contingut era aplicable directament a Kosovo. El marc constitucional per a l'autogovern provisional de Kosovo, promulgat per l'ordenança 2001/9, de 15 de maig de 2001, de l'UNMIK, incorporava aquests estàndards de drets humans en la estructura constitucional de Kosovo, obligant les autoritats de Kosovo a observar-los. Això era important en una situació transitòria, atès que Kosovo no podia ser signatari d'aquests tractats i convencions, però desitjava respectar-los.

L'ONU també establí tres fases per a l'UNMIK: un període d'administració directa, seguit per eleccions locals i transferència de certes competències i, finalment, la transmissió de l'autoritat després de l'establiment polític. El marc constitucional també dissenyava els poders i les competències reservades a l'UNMIK, especialment allò relacionat amb l'exercici de la sobirania i la última autoritat i, a més, va fixar els límits i els paràmetres de les “Institucions provisionals d'autogovern de Kosovo” (bàsicament les naixents branques executives i legislatives del govern de Kosovo) que funcionava sota l'UNMIK en el marc de la Resolució 1.244 del Consell de Seguretat de l'ONU.

El paper de l'OSCE diferia de l'UNMIK en què, fora d'algunes excepcions, no exercia una autoritat executiva. La seva autoritat executiva estava limitada a les institucions públiques que finalment van ser competència de l'UNMIK i que es podien “transferir” a les autoritats kosovars. En aquests casos, l'OSCE gestionava les institucions fins que les autoritats de Kosovo van promulgar la



legislació necessària perquè esdevinguessin de la seva propietat. Aquestes institucions incloïen l'Escola del Servei Policial de Kosovo (més tard Centre Kosovar d'Educació i Desenvolupament de la Seguretat Pública, quan va ampliar a la formació a altres cossos, a més de la policia), la Institució del Síndic/a de Greuges de Kosovo, la Comissió d'Eleccions Central, la Comissió de Mitjans de Comunicació Independents (gestionada per l'OSCE a l'Oficina del Comissionat Temporal per als Mitjans de Comunicació fins que la legislació kosovar va esdevenir vigent) i l'Institut Judicial de Kosovo. Altres institucions creades pel Govern de Kosovo: l'Agència Anticorrupció, l'Inspecció Policial de Kosovo i la Junta de Supervisió Independent (per als funcionaris), també es van beneficiar de la col·laboració i el suport de l'OSCE.

Aquestes institucions tenien un paper directe per assegurar la funcionalitat d'una societat democràtica, els drets humans i l'imperi de la llei, mitjançant la supervisió de la seguretat pública i la formació judicial, supervisant les eleccions, regulant els mitjans de comunicació i assegurant la llibertat d'expressió d'acord amb els estàndards europeus i proporcionant també un advocat públic per als drets humans en forma de síndic de greuges. Constitucionalment, aquestes institucions romanien fora de les institucions provisionals d'autogovern, àdhuc quan van ser transferides a les autoritats i en molts aspectes van prendre el rol d'una supervisió internacional en els seus camps propis per donar continuïtat i sostenibilitat a les estructures futures de Kosovo.

A més d'establir aquestes institucions públiques, l'OSCE també va complir el seu mandat jugant un paper en altres projectes, com ara, la fundació de la Radiotelevisió de Kosovo (ràdio pública d'acord amb un model europeu) i també amb organitzacions no governamentals com el Centre Legal de Kosovo (un recurs legal públic), el Centre de Recursos per a la Defensa Penal, el Consell de la Premsa de Kosovo i l'Institut de Mitjans de Comunicació de Kosovo. Totes aquestes organitzacions, un cop van sortir del paraigua de l'OSCE, van contribuir a crear una societat democràtica sostenible a Kosovo, coherent amb els estàndards europeus i immersa en compromisos de dimensió humana, gràcies a les aportacions i participació de l'OSCE.

Encara que l'UNMIK va crear les institucions civils de Kosovo, l'OSCE en feia el seguiment i aconsellava. Els tècnics en drets humans i assessors de l'OSCE eren presents a cada municipi de Kosovo treballant alhora amb les autoritats i amb la societat civil. Amb les institucions del govern central els assessors de l'OSCE tenien un rol essencial ajudant a la creació d'un marc de bon govern. Cal remarcar que els assessors de l'OSCE es reunien amb ministeris del govern central quan podien ajudar a la gestió dels drets humans pel que fa a la política i pràctica ministerials.

La missió de l'OSCE va fer moltíssims informes en aspectes relatius als drets humans. Amb tot, a diferència d'una ONG de drets humans, l'OSCE es beneficiava de treballar amb el sistema. El resultat era que l'OSCE tenia accés sense límits a totes les institucions públiques de Kosovo, per complir el seu mandat, i això li facilitava reunir informació. És important dir que l'OSCE va ser un soci-partíip a les institucions, més que un crític extern i, per tant, podia treballar des de dins les institucions el plantejament de drets humans sense necessitat d'informes crítics o quan els informes crítics haurien estat contraris o contraproductius. Els informes podien observar les tendències i, més que donar a conèixer violacions dels drets humans, mostraven com millorar i donaven recomanacions detallades perquè les autoritats hi actuessin.

Fins a cert punt el plantejament de l'OSCE va provocar un conflicte inevitable amb l'UNMIK. L'OSCE no tenia autoritat executiva i la seva tasca era construir institucions democràtiques amb

una agenda de drets humans i per això topava amb l'UNMIK en afers on l'UNMIK tenia autoritat executiva. Aquests afers incloïen poders reservats a totes dues, quan la mateixa UNMIK violava els drets humans o quan feia servir l'autoritat de l'UNMIK a Kosovo per interferir amb les institucions kosovars.

L'ONU havia posat en marxa una missió per intervenir-hi en un afer intern d'un membre d'un estat de l'ONU, i aquesta intervenció implicava tenir competències sobre els ciutadans en temes que l'anterior Iugoslàvia no havia dut a terme a Kosovo. Per tant, la mateixa ONU tenia l'obligació d'exercir aquestes competències en el context d'una administració que assumeix el control d'un territori. L'OSCE era un pilar de l'UNMIK que treballava per construir institucions viables democràtiques a Kosovo, però en tant que l'ONU retenia l'autoritat general i duia a terme els rols executius, legislatius i judicials, el treball de l'OSCE podia malaguanyar-se de manera inevitable.

Atès que l'UNMIK era una missió de manteniment de la pau, responia davant del Departament de Manteniment de la Pau de l'ONU a Nova York. Però tot i tenir l'autoritat per governar Kosovo, no havia de respondre davant del poble que governava, encara que per tenir un xic de legitimitat democràtica l'UNMIK hauria d'haver donat comptes als kosovars. Això era una contradicció interna que, per definició, l'UNMIK no podia solucionar. Si els kosovars consideraven eficient l'administració de l'UNMIK podia arribar a tenir una certa legitimitat al final del conflicte i per un període determinat i transitori. Però quan el mandat va allargar-se, cada cop va ser més difícil per a l'UNMIK justificar la seva administració i ser més eficient que un govern kosovar.

Per tal d'alleujar en part la lentitud de l'UNMIK, l'ONU va iniciar l'any 2002 una política d'"estàndards abans de l'estatus". Es tractava d'establir i reafirmar estàndards de govern bàsics que Kosovo podia tenir sense un estatus definit. Si l'UNMIK transferia competències a les institucions de Kosovo, s'esperava que serien gestionades amb els estàndards necessaris. Si hi havia èxit pel que fa als estàndards, el tema de l'estatus de Kosovo podia ser parlat i resolt. La Representació Especial de l'ONU va explicar la proposta aportant una estratègia de sortida per a l'UNMIK (que no en tenia) i una "estratègia d'entrada" per a Kosovo en el procés d'integració a Europa. L'any 2003 es van dissenyar els estàndards i un "Pla de posta en marxa d'estàndards a Kosovo" que es va enllestir el 31 de març de 2004. El problema bàsic, amb tot, era que molts estàndards requerien una actuació de la mateixa ONU, perquè tenia poders reservats, o una actuació de la República de Sèrbia o altres actors externs a les institucions kosovars. A més els estàndards plantejats no eren bàsics, més aviat tenien un nivell que moltes democràcies no han aconseguit. L'UNMIK va decidir el 2007 que tot el plantejament no era pràctic. Però mentrestant, l'any 2006 el mateix govern de Kosovo havia desenvolupat juntament amb la Comissió Europea un nou "Pla d'actuació d'associació a Europa" per tal d'integrar-se a Europa.

Quan Kosovo va tenir més i més competències executives, el parlament esdevingué més dinàmic, la capacitat del sistema judicial va millorar i va crear un seguit d'institucions independents –per assumptió de les establertes internacionalment o bé, començant-les ell mateix de bell nou- i va continuar les negociacions per a l'estatus final de Kosovo. Kosovo podia continuar desenvolupant-se, encara que les negociacions fessin fallida i quan així s'esdevingué, Kosovo va declarar la independència disposant ja d'una estructura estatal.

## **Procés constitucional**

De l'any 2005 al 2007, l'ONU va dur a terme un procés per tal d'aconseguir un estatus definitiu a Kosovo. Kosovo reuní un "equip d'unitat", que incloïa el govern i els partits de l'oposició a nivell de dirigents i de base, per iniciar les converses. Sèrbia no negociava amb bona fe, però els suports internacionals encoratjaven Kosovo a fer grans concessions. Finalment, el procés de l'ONU va esdevenir la "Proposta global per definir l'estatus de Kosovo" (conegut com el "Pla Ahtisaari", que era el cap dels mediadors). El Pla Ahtisaari hauria creat un Kosovo independent lligat per moltes condicions, especialment pel que fa a la minoria sèrbia de Kosovo i a les relacions amb la República de Sèrbia. Sèrbia va refusar tota la proposta. Amb tot, va quedar clar que si Kosovo volia tenir suport internacional per aconseguir la independència, havia d'acceptar unilateralment les condicions del Pla Ahtisaari. Així, després d'alguns mesos, on més negociacions amb un format diferent no van ser acceptades per Sèrbia, Kosovo va arribar al llindar per declarar la independència.

Preveient la independència, Kosovo va començar el seu procés constitucional. Tenia el suport explícit d'entitats internacionals, especialment els Estats Units, la Unió Europea i l'OSCE. Els Estats Units tenien una gran influència política a Kosovo i consideraven que el seu rol era assegurar que el procés constitucional es fes per consens polític de tots els partits sota els auspicis de l'ambaixada dels Estats Units. La Unió Europea volia l'èxit de les negociacions de l'ONU sobre l'estatus de Kosovo i també volia tenir un rol dirigent en el procés d'integració a Europa després de la independència i per això desitjava assegurar que el procés constitucional fos d'acord amb les perspectives europees. I perquè més endavant es va veure que l'Unió Europea tindria un rol supervisor en la post-independència, volia també assegurar que el marc constitucional de Kosovo incorporés els compromisos que Kosovo havia acceptat quan negociava amb Sèrbia (tot i que Sèrbia no s'hi havia compromès) tal com constava al Pla Ahtisaari.

Finalment l'OSCE justificava la seva participació en base al mandat existent de promoure la democràcia, el bon govern i els drets humans. Tot i que l'OSCE no tenia una comesa a l'estatus definitiu de Kosovo, l'OSCE va decidir que si Kosovo volia escriure una constitució, l'OSCE estava obligada a assegurar la democràcia, el bon govern i els drets humans. El rol de l'OSCE era essencialment pràctic i cercava solucions per a la Comissió Constitucional (mentre que els americans es preocupaven més de preservar el consens polític preacordat i els europeus bàsicament s'ocupaven de "retalla i enganxa" el Pla Ahtisaari, que tot i ser obligatori, no formava part del text constitucional).

Els kosovars es van plantejar el procés constitucional de manera global i seriosa. Havien après del procés de negociacions per a l'estatus i van establir una comissió constitucional que incloïa tots els partits polítics i els representants de la societat civil amb grups de treball (sovint presidits pels partits de l'oposició) concentrant-se en capítols i temes determinats. Els grups de treball tenien sessions tancades, però la comissió va voler arribar al públic i es van publicar projectes per comentar i debatre. Els kosovars volien fer un projecte més d'acord amb el model americà (no en el sentit d'emular el sistema constitucional americà, però sí en el sentit de redactar una constitució que establís el marc mínim necessari per delimitar els poders, deixant els detalls per a la legislació subsegüent que havia d'estar d'acord amb la constitució) i afegint a aquest marc capítols addicionals per conformar-se als estàndards europeus de drets humans i llibertats fonamentals, a més d'algun requeriment necessari provinent del Pla Ahtisaari.

La intervenció de l'UE, especialment la seva insistència en incorporar una part excessiva del Pla Ahtisaari directament a la Constitució, i la inserció d'un llenguatge que rebaixava l'estatus de la Constitució com a màxima llei de la terra, va fer el projecte final un tant confús. Però, tot i que la Constitució de Kosovo no és modèlica, compleix la seva finalitat de document amb legitimitat, atès que el gruix del projecte es va fer immediatament després de les eleccions generals i municipals, que de manera clara decidien el govern que tindria l'honor de presidir la declaració d'independència de Kosovo.

Per altra banda a Kosovo mancava una participació de la població en la política. Els que hi van votar, van decidir més per persones que per identitats polítiques. Els americans van intentar omplir aquest buit fent que els líders dels principals partits acceptessin certs pactes sobre l'estructura del futur estat. Això va continuar en el procés constitucional de l'any 2007. El procés incloïa tots els partits polítics principals, incloent-hi les minories (els serbis s'abstenien però es comunicaven discretament a través dels intermediaris internacionals).

Un avantatge va ser que la Constitució no va ser un document dominat per un sol partit polític. Però, després de la independència, els partits van haver de decidir per quins temes farien campanya.

### **Oposició albanesa al procés de construcció de l'estat**

Cal dir que el buit de poder no era complet a Kosovo al juny de 1999, quan es va retirar l'exèrcit serbi. Hi havia institucions pròpies inicials i que competien. Per una banda, el govern clandestí de Kosovo que havia existit l'any 1990 podia reclamar certa legitimitat i de fet havia gestionat serveis educatius, de salut i altres serveis socials públics per als albanesos de Kosovo que havien estat expulsats de la vida pública després de 1989. També l'Exèrcit d'Alliberament de Kosovo havia establert un control, especialment pel que fa a les autoritats local de les zones alliberades. Cap d'aquest grups albanos-kosovars van acceptar l'autoritat de l'ONU, però pressionats pels protectors internacionals, van acceptar la realitat i es van acomodar a les noves estructures.

El resultat va ser que la majoria de les institucions de Kosovo constituïdes entre 1999 i 2008 no eren pròpies. Però sí estaven gestionades per kosovars i els governs s'havien seleccionat mitjançant eleccions lliures i transparents. Per tant, en aquest sentit, aquestes institucions temporals eren representatives.

Però no cobrien totes les àrees. Els polítics a Kosovo, com a altres societats transitòries, es basaven més en persones que en polítiques. Els principals partits polítics giraven al voltant dels seus líders, tots volien la independència i la major part veia la necessitat de tenir bones relacions amb els Estats Units (però menys amb la Unió Europea). De fet eren com els partits polítics de qualsevol democràcia transitòria. Les votacions van baixar al 40% a les darreres eleccions immediatament abans de la independència, i això és un índex elevat de desafecció de l'electorat.

Un moviment polític, *Vetëvendosje* ("Autodeterminació") va sorgir fora del sistema de partits i va refusar participar a les institucions de Kosovo, perquè les veia com imposades per la comunitat internacional i no pròpies. D'acord amb la seva opinió, les institucions del nou estat eren il·legítimes i també ho eren les concessions a la minoria sèrbia.

*Vetëvendosje* va refusar tota negociació –o concessió- a Sèrbia. Va rebutjar tot el Pla Ahtisaari, més encara, quan Sèrbia el va rebutjar i va deixar de tenir validesa legal, i Kosovo el va acceptar unilateralment. També *Vetëvendosje* es va oposar al procés constitucional de l'any 2007, perquè creia que no representava un sentiment kosovar popular, ans havia sorgit de les elits protegides pels americans i basat en part en concessions a Sèrbia i a la futura missió supervisora de l'UE sol·licitada per la mateixa UE i basat també en convertir en kosovars, institucions creades per l'ONU.

*Vetëvendosje* va organitzar manifestacions i protestes. Durant el procés constitucional al principi va fer més reunions públiques que el govern que va haver de remuntar (i que es va trobar les seves reunions inundades d'activistes de *Vetëvendosje* que feien preguntes difícils en el torn de preguntes o que distribuïen els seus fullets i informacions entre el públic assistent per desviar els discursos). *Vetëvendosje* va ser molt efectiu per mobilitzar l'opinió i simpatia públiques, àdhuc el suport. Encara que *Vetëvendosje* era un moviment no violent, l'ONU el veia com un risc per a la pau. Va haver una confrontació oberta al febrer de 2007 quan la policia de l'ONU va disparar sobre manifestants de *Vetëvendosje* i va matar-ne dos i ferir-ne vuitanta i també va arrestar el líder de *Vetëvendosje*, inicialment sense càrrecs i més tard acusant-lo d'insultar l'ONU i de contravenir la normativa de l'ONU a Kosovo.

Amb tot, des del 2010 *Vetëvendosje* va participar a les eleccions i va obtenir el 12,7% de les darreres eleccions legislatives, va ser el tercer partit en nombre de vots. Encara que inicialment va dir que no ocuparia els escons del parlament perquè no volia jurar respectar la Constitució de Kosovo, finalment ho va acceptar. Tot i que *Vetëvendosje* continua rebutjant bastant del marc constitucional, actualment ha decidit actuar dins el sistema, i, per tant, ha reconegut la realitat *post facto*. És l'únic partit albanès a Kosovo que s'ha oposat a la manera de dur a terme el procés de construcció de l'estat. No està clar, però, quants del 12,7% dels votants de l'elecció de l'any passat que el van votar, ho van fer per això mateix o ho van fer perquè *Vetëvendosje* és l'únic partit que fa oposició política. *Vetëvendosje* ha dit que com que al 2010 la meitat de l'electorat no va votar, de fet li està donant un suport passiu. Per altra banda, encara que hi ha indicis de desil·lusió de l'electorat, la passivitat pot significar que s'accepta l'ordre constitucional tot esperant un partit, però no *Vetëvendosje*, que aporti inspiració política.

Degut a que aquest moviment polític no acceptava res com a legítim, més enllà del concepte d'independència, es va automarginar dels processos transitori, polític i constitucional. Però, com els serbis, va haver d'acceptar la realitat de les institucions de Kosovo i finalment va fer el seu propi moviment polític, va participar a les eleccions i va entrar al procés parlamentari el 2010. El diàleg inclusiu va reforçar la legitimitat del nou estat i també de les institucions d'estat necessàries perquè Kosovo esdevingués sostenible i constructiu. Al cap i a la fi, construir un estat demana pactar i resoldre litigis per tal d'aconseguir una estabilitat duradora.

### **Oposició serbo-kosovar i acomodació**

Kosovo té moltes minories, encara que petites, que inclouen serbis, turcs, bosnians (musulmans de parla serbo-croata), gorani (musulmans de parla búlgara) i tres grups diferents de gitanos (que s'autoanomenen roma, ashkali i egipcis). Tenen el drets garantits per llei i tenen escons reservats

al parlament kosovar. Excepte els serbis, la majoria accepten la independència de Kosovo i participen activament a la vida civil i pública.

La minoria més gran, els serbis, és un cas històric especial, però amb tot, no passen del 5-8% de la població, segons com es compti. Al voltant d'un terç dels serbis de Kosovo viuen a una zona predominantment sèrbia, al nord, a la frontera amb Sèrbia. Els altres dos terços estan dispersos al país. Els serbis del nord, atès que és un grup nombrós i fronterer amb Sèrbia han resistit amb èxit ser inclosos a les estructures de Kosovo –incloent-hi el període de l'administració de l'ONU- i han creat enclavaments fora de la llei per a ells mateixos. Per altra banda, els serbis que viuen dispersos han vist la necessitat de ser més pragmàtics amb les autoritats de Kosovo, a pesar de la forta pressió de Belgrad (feta a través del govern serbi de manera oficial i no oficial per agents que operen a Kosovo obertament) perquè no s'integrin en absolut.

Així la majoria dels serbis de Kosovo han necessitat acomodar-se a les institucions de Kosovo. Tenen una representació superior al Parlament i han format part de governs de coalició abans i després de la independència de Kosovo. El govern de Kosovo quan es va declarar independent va assumir obligacions unilaterals, no duent a terme instruments legals europeus que Kosovo no podia signar legalment fins que fos reconegut internacionalment, però sí d'acord amb el pla proposat pels mediadors internacionals. Aquest pla preveia garanties especials per al serbis de Kosovo i també els permetia mantenir lligams directes amb Sèrbia.

En general, els serbis a Kosovo reconeixen que qualsevol solució democràtica no impediria que esdevinguessin una minoria. A pesar de la forta pressió de Belgrad perquè fessin el boicot als albanesos a les institucions kosovars, la majoria van decidir continuar convivint amb els veïns kosovars. Això inclou respectar la llei kosovar, obtenir llicències i documents de les autoritats de Kosovo i vendre productes al mercat. Els serbis políticament realistes van prendre part a les institucions de Kosovo, incloent-hi el Parlament i governs de coalició abans i després de la independència. És difícil dir fins a quin punt aquests serbis són representatius, atès que el nivell de vot serbi sempre ha estat baix a les àrees sèrbies a causa de les crides de Belgrad a fer el boicot (i la intimidació activa d'agents serbis per desencoratjar el vot). Però la majoria del serbis passen de política i sembla que prefereixen anar tirant, tot i que preferirien formar part de Sèrbia. Per tot això, es pot considerar que el serbis parlamentaris són raonablement representatius. Encara més, com que treballen amb les institucions de Kosovo per defensar els drets i interessos dels serbis i han aconseguit resultats positius, cada cop tenen més la confiança dels serbis que viuen dispersos per quasi tot Kosovo.

Per altra banda, els partits kosovars (excepte *Vetëvendosje*) han demostrat generalment una gran tolerància i han reconegut el dilema serbi (per exemple, els serbis parlamentaris i/o ministres estaven presents a Pristina, però es van absentar quan es va votar la Declaració d'Independència i no van fer servir el seu dret legal a defensar els interessos de les minories per qüestionar la Declaració). La societat civil albano-kosovar generalment està d'acord amb un plantejament no ètnic per a Kosovo. *Vetëvendosje* no ha mostrat tendències antisèrbies, només tendències anti-Sèrbia, i s'ha oposat als drets especials de les minories.

La comunitat internacional també ha pressionat amb força pels drets dels serbis. És per això que molts serbis de Kosovo senten que la política de Belgrad no ha significat una diferència positiva per a la seva vida, però no desitgen donar suport públic als líders serbis que han cooperat

activament amb les institucions de Kosovo. La presència de la comunitat internacional ha permès un diàleg addicional i la seguretat que seran ateses les preocupacions sèrbies. A més la comunitat internacional va tractar més amb serbis radicals (sovint als servei de Belgrad i que ni tan sols eren de Kosovo) més que amb el serbi corrent.

### **Controls internacionals**

El concepte de “supervisió internacional” és una opció intermèdia entre tenir un estat immediatament o més endavant, tot i que es va dur a terme de manera incorrecta. A Kosovo va fer possible que el govern fos a Pristina en comptes de Belgrad, fins que les institucions van ser prou madures per declarar la independència. A Kosovo ni les institucions existien, ni hi havia una tradició de govern democràtic i tampoc d'autogovern. És important recordar que l'any 1999 Kosovo necessitava una supervisió internacional, atès que hi havia molt poca capacitat local. Això pot ser diferent a altres llocs.

A la pràctica, va haver errors importants en la posada en marxa de l'administració internacional. Els administradors de l'ONU sovint no estaven capacitats, provenien de països europeus sense tradició o experiència democràtica i era fàcil corrompre'ls. Quan l'ONU gestionava directament certes competències o exercia competències reservades impedit el desenvolupament legal del país, hi mancava legitimitat democràtica: no solament no era un govern elegit, era impune. Tractava els kosovars com a ciutadans de segona. Atès que no havien de donar comptes, no van exercir amb la responsabilitat que implica un govern legítim. Encara més, els electors no consideraven que les institucions de Kosovo haguessin de donar comptes i així el parlament podia fer lleis irresponsables per guanyar vots, sabent que l'ONU canviaria allò que no fos adequat, i els polítics de Kosovo podien culpar l'ONU per qualsevol resultat impopular.

Si la sobirania de Kosovo s'hagués establert l'any 1999, amb l'ONU exercint competències de comandament –fins i tot per un temps indefinit- hauria pogut haver un desenvolupament democràtic. Si els kosovars haguessin estat responsables, els partits polítics haurien hagut de prendre posicions polítiques i confrontar els votants amb la política. Potser no hi hauria hagut un desenvolupament ràpid per a un país transitori, però hauria començat el 1999. En canvi, els partits que volien la independència es presentaven agrupats al voltant de personalitats i a la pràctica hi havia molt poc desenvolupament democràtic. Els partits deien que primer havien d'assolir la independència, sense explicar quin tipus d'estat volien tenir després de la independència.

Quan un estat ha acceptat la independència d'un nou estat, hi ha menys necessitat de legitimar el nou estat amb un govern efectiu. L'èxit o el fracàs de les noves autoritats quedarà separat de la mateixa existència de l'estat. Però quan un nou estat s'ha fet sense el consentiment de l'estat previ, les institucions del nou estat han de demostrar que són legítimes. Han de demostrar que tenen l'acceptació de la població i que poden governar realment el territori que reclamen. Aquest va ser un motiu addicional per construir institucions a Kosovo deixant pendent l'estatus final i va reforçar la posició de Kosovo quan va declarar la independència.

La presència de l'Oficina Civil Internacional, com a supervisora de la independència de Kosovo podia debilitar la demanda de Kosovo a una sobirania plena. Però si Sèrbia hagués acceptat el pla Ahtisaari o qualsevol altre pacte que mantingués la presència internacional a Kosovo, tot hauria

estat més fàcil perquè Sèrbia en aquest procés hauria reconegut Kosovo i el poder supervisor temporal s'hauria establert com un instrument de la llei internacional.

Però Sèrbia va refusar la proposta de pacte. Els aliats internacionals de Kosovo, amb tot, volien que respectés els acords fets (tot i no tenir acord recíprocs de Sèrbia i que el pacte, un cop rebutjat per Sèrbia no era obligatori). Per tant, Kosovo va haver de respectar aquests acords de manera unilateral com a condició per al reconeixement de la seva independència. Això implicava incloure certs conceptes a la constitució kosovar i acceptar una nova presència internacional supervisora. La Oficina Civil Internacional té capacitat legal a Kosovo únicament en base a una invitació del govern de Kosovo (que, per altra banda, no pot políticament retirar la invitació, tot i que legalment Kosovo podria expulsar la presència internacional atenint-se a les conseqüències d'aquesta decisió). Així Kosovo és sobirà i els estats que participen a la supervisió de Kosovo hi reconeixen la sobirania.

També la presència continuada internacional a Kosovo de fet no debilita la demanda d'independència de Kosovo, més aviat és una garantia d'independència quan l'estat previ li discuteix la independència.

### **Exemples breus comparatius**

Explicar un exemple breu que contrasti, mostri la necessitat de legitimitat en un procés de construcció d'un estat.

#### *Espanya*

Espanya era, per descomptat, un estat quan Franco va morir. Però les institucions heretades del règim de Franco no tenien legitimitat. Tot i així, com que els espanyols volien evitar la repetició de la violència i la destrucció de la dècada de 1930, hi havia un consens ampli per trobar una solució de transició a la democràcia. Per tant, la legitimitat del procés va legitimar les institucions transitòries fins que va esdevenir vigent una nova constitució i es van poder construir noves institucions democràtiques.

Espanya no s'estava separant d'un altre estat, però tenia que tractar amb les seves minories regionals, com ara els catalans, que no necessàriament acceptaven la legitimitat de l'estat espanyol. Amb tot, en implicar les minories en el procés constitucional i de construcció de l'estat, Espanya va assegurar la seva legitimitat i va eludir moltes qüestions relatives a l'autodeterminació regional. La constitució espanyola de 1978 té 169 articles, on alguns regulen minúcies i altres contradueixen articles d'altres capítols, perquè els redactors volien assolir pactes polítics. L'èxit de la transició a Espanya es deu més a la legitimitat general del procés que als detalls. La constitució espanyola, tot i els seus defectes, va ser àmpliament acceptada.

Però a llarg termini no va resoldre molts aspectes fonamentals, incloent-hi l'autonomia regional funcional (apart de les demandes d'autodeterminació regional i especialment el, ja molt llarg en el temps, tema català). Amb tot, aquests assumptes no implicaran probablement un conflicte armat, com havia esdevingut abans. Com que un possible futur estat català no sembla que hagi de sorgir d'un conflicte armat, tampoc és probable que s'eliminin les institucions públiques existents



sorgides de la constitució espanyola. I encara és menys probable que Catalunya sigui governada per organitzacions internacionals mentre no s'arriba a un acord sobre la independència.

Amb tot, es podria dir que Catalunya pot ser semblant a Kosovo, on la democràcia postfranquista tindria el rol de l'ONU a Kosovo. És a dir, les institucions democràtiques de Catalunya s'han desenvolupat sota els auspicis d'Espanya i estan subjectes a la sobirania espanyola. A més, segons com Catalunya assoleixi la independència, ho faria dins el context europeu, i atesa la llei europea s'hauria de desenvolupar institucionalment en aquest marc. Així com Kosovo camina vers una "integració a Europa" futura, Catalunya ja hi està integrada. Hi ha algun debat, especialment si Espanya s'hi oposa, sobre si Catalunya esdevindria membre de la Unió Europea, a més d'altres institucions com són el Consell d'Europa i l'OSCE. Però en tot cas, la llei i la pràctica de Catalunya necessitaria adaptar-se al marc europeu. És per tot això, que la Unió Europea seria una part necessària en la construcció de l'estat i l'OSCE i el Consell d'Europa podrien esdevenir assessors, fent servir l'experiència adquirida a Kosovo.

### *Autoritat Palestina*

L'Autoritat Palestina presenta altres dificultats. Hi ha un consens ample sobre el concepte d'un estat palestí i hi existeixen institucions públiques, però el procés no té legitimitat. L'estat embrionari, l'Autoritat Palestina, existeix però no està reconeguda pel partit que va guanyar més vots a la darrera (i única) elecció al parlament i que governa de manera efectiva una part del territori d'aquesta Autoritat Palestina reconeguda internacionalment. Les institucions de l'Autoritat Palestina existeixen teòricament, però no s'han acabat de construir ni funcionen en la pràctica i tampoc donen certs serveis al poble que en teoria la reconeix i això debilita el suport del mateix poble. Encara més, tot i que sabem que democràcia vol dir quelcom més que convocar eleccions, hi ha a més dues qüestions: el procés electoral ha estat subordinat al resultat de les eleccions parlamentàries prèvies i l'Autoritat Palestina no ha intentat convocar eleccions quan ha expirat el mandat de govern.

L'Autoritat Palestina ha decidit anar a l'ONU per tal que li concedeixi la independència, però sense declarar la independència, i això és fer un plantejament a l'inrevés (normalment a una declaració d'independència segueixen els reconeixements d'altres països i després ve la integració a institucions internacionals, no el contrari). L'Autoritat Palestina sembla que segueix el plantejament que els amics internacionals van aconsellar a Kosovo i que va fracassar. Després que Kosovo va perdre aconseguir la independència mitjançant l'ONU, els kosovars van actuar per ells mateixos i es van declarar independents encara que hi havia certa pressió perquè no ho fessin i això va dur al reconeixement de molts països, però no a ser membre de les Nacions Unides. Amb tot, sense ser membre de l'ONU, Kosovo funciona internament com estat independent i té prou reconeixement d'altres països per funcionar també internacionalment.

Per tant, l'exemple de l'Autoritat Palestina serveix per demostrar *com no* assolir la independència. Assolir la independència - independentment del reconeixement internacional o de ser membre de l'ONU- més aviat requereix començar tenint legitimitat interna i construint institucions estatals que funcionin.

## **Observacions generals com a conclusions**

*Per relacionar i connectar el cas de Kosovo amb temes pràctics diagnosticats i desenvolupats en el taller matinal sobre construcció d'un estat:*

*Legitimitat del procés, no solament del contingut*

- *Normes acordades per endavant*

*Ruptura, trencament consensuat, evolució*

— *quantes coses caldrà fer*

— *quant de temps disposem*

— *Representació ampla o consulta*

- ❖ *Partits*
- ❖ *Societat civil*
- ❖ *Participació en els conceptes del grup*
- ❖ *Minories (incloent-hi grups del país i d'immigrants)*
- ❖ *Altres grups que podrien oposar-s'hi*

*Comissió constitucional, nombre limitat de membres però fer un procés de consulta*

*Participació d'assessors estrangers?*

- *en funció de la representació institucional o de la capacitat individual*
- *experiència i coneixements locals o legitimitat internacional*

*Constitució model nord-americà o model francès*

*Tractats i convencions internacionals*

- *incorporació directa, o*
- *incorporació directa limitada amb supremacia constitucional, o*
- *incorporació no automàtica;*
- *també tractar de la pre-incorporació segons circumstàncies transitòries*

*Institucions*

- *quines institucions no existeixen però són necessàries*
- *quines institucions existeixen però necessiten ser desdoblades de l'estat central*
- *quines institucions existeixen ja al país*

*Inspecció*

- *rol de les institucions independents*
- *rol de les organitzacions internacionals (UE, OSCE, Consell d'Europa, etc.)*

*I que hi ha sobre el neo-separatisme?*

## ASPECTES ECONÒMICS DE LA SUCCESSION D'UN ESTAT

Ana Stanic  
3 novembre 2011

### Sumari

---

- Categories de successió d'estats
- Convenció de Viena de 1983 sobre la successió d'estats amb relació a les propietats, arxius i deutes de l'estat.
- Legislació Internacional consuetudinària en la successió d'estats
- Casos recents de successió d'estats
- Propietat estatal
- Deutes de l'estat
- Contractes de l'estat amb entitats privades

### Categories de successió d'estats

---

Successió d'estat és el reemplaçament d'un estat per altre en la responsabilitat de les relacions internacional d'un territori

Categories de successió d'estats

- **Dissolució**
- Cessió (transferència de una part del territori d'un estat a un altre mantenint l'existència de l'estat predecessor)
- **Secessió** (separació d'un territori per constituir un nou estat (l'estat predecessor continua existint)
- Unificació (bé per incorporació d'un estat en un altre o per la creació d'un nou estat i discontinuïtat dels estats existents)

## **Convenció de Viena de 1983 sobre propietats, arxius i deutes d'un estat**

---

- Aprovada per 54 vots a favor
- No és vigent fins que l'hagin ratificat 7 estats
- El motiu principal per a la no aprovació van ser els aspectes relatius al nous estats independents
- A més son signataris de la Convenció estats successors a estats previs: Iugoslàvia, Algèria, Argentina, Egipte, Estònia, Geòrgia, Libèria, Nigèria, Perú i Ucraïna, però solament Ucraïna ho ha ratificat
- Nota: Hi ha normativa diferent amb relació a la successió d'estats en propietat mobiliària i immobiliària si hi ha dissolució o secessió.

## **Convenció de Viena de 1983 sobre propietats, arxius i deutes d'un estat**

---

- Va ser la base de les negociacions de successió entre la República Socialista Federal de Iugoslàvia i els estats successors
- No va ser la base de les negociacions entre els successors de la República Russa Soviètica Socialista i Txecoslovàquia

## **Legislació internacional consuetudinària**

---

### Resum històric

- La successió dels estats és una àrea de la legislació internacional on hi ha poques pràctiques o costums incontrovertibles
- La teoria universal de successió té arrels a l'antiguitat
- Durant el període de descolonització, els estats independents nous van rebutjar la teoria de la continuïtat i van invocar aplicar el principi de pàgina en blanc
- La tendència recent és cap a la successió universal pel que fa als deutes
- Sudan del Sud: una possible excepció?

## Casos recents de successió d'estats

---

1. Alemanya de l'Est va passar a l'Alemanya Federal el 3 d'octubre de 1990
2. La desintegració de la República Federal Socialista de Iugoslàvia (RFSI) es va iniciar a l'octubre de 1990 (acompanyada d' un conflicte)
3. Desintegració parcial de l'URSS el 28 d'octubre de 1991
4. Dissolució de Txecoslovàquia l'1 de gener de 1993
5. Hong Kong esdevingué part de Xina al juliol de 1997
6. Timor Est és el primer nou estat independent del segle XXI (20 de maig de 2001)
7. Secessió de Montenegro de Sèrbia i Montenegro el 3 de juny de 2006
8. Secessió de Kosovo de Sèrbia al febrer de 2008
9. Ossètia del Sud es va declarar independent de Geòrgia el 1990 (guerra el 2008)
10. Sudan del Sud es separà de Sudan el 9 de juliol de 2011
11. Escòcia probablement fixarà una data per a un referèndum d'independència entre els anys 2014-2016: independència plena o "devo max" (devolució màxima)

## Casos recents de successió d'estats

---

- Dissolució de Iugoslàvia (actius nets estimats en 60 bilions de dòlars)
  - Dissolució
  - Secessió de Montenegro i Kosovo
- Dissolució parcial de l'URSS (deutes per valor de 67 bilions)
  - Rússia i tres estats bàltics considerats com estats preexistents
  - La resta considerats com estats successors
- Dissolució de Txecoslovàquia
- Secessió de Sudan del Sud

## Data de la Successió

---

- Article 2 de la Convenció de Viena: *"la data en què l'estat successor ha reemplaçat l'estat predecessor en la responsabilitat de les relacions internacionals del territori relatiu a la successió"*
- Excepte en el cas de la República de Iugoslàvia, la data de la successió va ser acordada
- Dates possibles
  - Eslovènia i Croàcia van declarar la independència el 25 de juny de 1991, però van acordar una moratòria en la independència fins al 8 d'octubre de 1991
  - Macedònia va adoptar una nova constitució el 17 de novembre de 1991
  - El referèndum de Bòsnia sobre la independència va tenir lloc el 6 de març de 1992 i després va haver guerra i va continuar sent part de la unió monetària durant uns quants mesos posteriors.

- Dates diferents triades per a actius diferents

## **Concepte de propietat estatal**

---

- Totes les propietats, interessos i drets que pertanyen a l'estat predecessor (incloent-hi les institucions públiques) en la data de la successió de l'estat segons la legislació interna (i d'acord amb la legislació internacional). (Article 8 de la Convenció de Viena/Article 12 de la normativa orientativa de l'*Institut de Droit International* -IDI-)
- Demandes històriques
- Actius clau
  - Reserves bancàries estrangeres tant al banc central com a bancs estrangers
  - Reserves d'or
  - Actius militars
  - Propietats diplomàtiques i consulars a l'estranger

## **Propietat estatal immobiliària**

---

Propietat estatal immobiliària situada al territori de l'estat successor

- Principi territorial: passa a l'estat successor en què està situada
  - Inicialment Eslovàquia es va oposar a l'aplicació d'aquesta norma perquè el 80 % dels actius militars estaven situats a la república Txeca
  - Els actius militars representaven el 75 % del total d'actius de la República de Iugoslàvia
- No hi ha diferència entre dissolució i cessió/secessió

Propietat immobiliària situada fora

- Cas de dissolució: de manera equitativa entre els estats successors
- Cas de cessió/secessió: roman propietat de l'estat predecessor (d'acord amb l'article 17 de la Convenció de Viena i l'article 19(4) de l'IDI)

## Propietat estatal mobiliària

---

Propietat estatal mobiliària situada a l'estat successor

- Formant part de les activitats d'aquest estat li correspon
- Altra propietat mobiliària de l'estat (URSS: avions Aeroflot, acord en la flota pesquera, armada del mar Negre, arsenal nuclear)
- No hi ha diferència entre dissolució i cessió/secessió

Propietat estatal mobiliària situada a l'estranger

- Cas de dissolució: de manera equitativa entre els estats successors
- Cas de cessió/secessió:
  - De manera equitativa entre els estats successors (art. 17 de la CV)
  - Roman propietat de l'estat predecessor

## Críteris de càlcul de proporció equitatiu

---

- Principi de proporció equitativa com a principi de legislació internacional consuetudinària
- Equitat com a *jus dispositivum*
- Diferents criteris usats per determinar allò equitatiu
  - Població (Txecoslovàquia)
  - Econòmic
  - Combinació de diversos factors
    - URSS: aportació de les respectives repúbliques a la creació del producte nacional brut, participació a l'exportació i la importació i imports i nombre de població
    - Iugoslàvia: base de càlcul del FMI i altres bases

## Concepte de passiu d'estat

---

- Definició d'acord amb l'article 33 de la Convenció de Viena  
*"qualsevol obligació financera d'un estat predecessor -que estigui en conformitat amb la legislació internacional- vers un altre estat, una organització internacional o qualsevol altre subjecte de legislació internacional"*
- Exemple de deutes d'estat
  - Deutes a institucions internacionals com ara el Fons Monetari Internacional, Banc Mundial
  - Deutes a altres estats
  - Deutes a bancs i a institucions financeres (històricament no han estat cobertes per les normes de la successió d'estats)
- L'article 36 de la Convenció de Viena diu que la secessió d'estats no afecta els drets i les obligacions de les persones físiques i jurídiques
- Principi de drets adquirits

## Càlcul de proporció del passiu de l'estat

---

### Casos recents de successió d'estat:

- Alemanya Federal va prendre tot el passiu de l'Alemanya de l'Est a altres estats i a institucions financeres internacionals (la major part del deute era a l'Alemanya Federal)
- URSS:
  - Al memoràndum d'entesa amb data d'octubre de 1989, els estats successors van declarar-se ells mateixos corresponsables conjuntament i variablement del passiu de l'URSS
  - La base per a la divisió d'actius i passius va ser acordada al desembre de 1991 i ratificada a l'acord de juliol de 1992
  - Subseqüentment, Rússia va fer acords bilaterals amb els estats successors acceptant tots els deutes com a devolució d'actius
  - Acord bilateral entre l'URSS i els estats creditors
  - Estats bàltics: no va haver successió en els préstecs de l'URSS
- Iugoslàvia:
  - Es va distingir entre passiu assignat i no assignat<sup>1</sup>

---

<sup>1</sup> A la traducció s'ha afegit un "no" perquè altrament l'escrit no té sentit. No es pot distingir entre "passiu assignat i assignat"



## **Càlcul de proporció del deute d'estat**

---

- Els deutes al Fons Monetari Internacional, Banc Mundial i altres institucions financeres internacionals
  - Txecoslovàquia: El Fons Monetari Internacional va acceptar que fossin membres els dos estats successors però va demanar que es fes servir una base de càlcul de proporció diferent.
  - URSS: No té rellevància
  - Iugoslàvia: Els criteris del Fons Monetari Internacional van assignar el passiu no assignat i van posar les bases per negociar amb el Banc Mundial i el Club de París i el Club de Londres
- Deutes a altres institucions internacionals
  - La República Federal Alemanya va refusar pagar els deutes de l'Alemanya de l'Est a l'ONU i va insistir en tenir un pagament "*ex gratia*" (condonat)

## **Càlcul de proporció del passiu de l'estat**

---

- Deutes a les institucions financeres
  - Txecoslovàquia: El Fons Monetari Internacional va acceptar que fossin membres els dos estats successors però va demanar que es fes servir una base de càlcul de proporció diferent.
  - URSS: No té rellevància
  - Iugoslàvia: Els criteris del Fons Monetari Internacional van assignar el deute no assignat i van posar les bases per negociar amb el Banc Mundial i el Club de París

## **Càlcul de proporció del passiu de l'estat**

---

- Deutes per contractes amb entitats privades
  - Esdevinguts vigents mitjançant els tribunals nacionals de l'estat implicat
  - Adopció d'un plantejament desigual, depèn del plantejament pres pels estats afectats pel que fa a continuïtat de tractats
    - URSS: Els tribunals dels Països Baixos van acceptar a Rússia com a successora de les garanties donades per la companyia de navegació i el ministeri corresponent
  - Tribunals francesos: Successió segons decisions arbitrals

## **Principis orientadors de l'Institut de Droit International de 2001**

---

- La divisió de les propietats i els deutes ha de ser equitatiu
- Es deu una compensació equitativa quan hi ha un DESEQUILIBRI GREU
- No ha d'haver diferència important entre els resultats del càlcul de proporció de propietats i deutes
- No hi ha responsabilitat conjunta i variable d'estats successors
- Procediment de càlcul de proporció per a la propietat i el deute de l'estat
  - Principi territorial + connexió estreta (però evitar l'enriquiment injust)
  - Del que resta s'han de fer proporcions equitatives
    - Existència d'una connexió especial entre les àrees afectades per la successió i les activitats relatives a la propietat i els deutes
    - Connexió entre la transmissió de la propietat i els deutes
    - Proporció respectiva del producte nacional brut en el moment de la successió

## **Lliçons per a Catalunya**

---

- La normativa orientativa de la Convenció de Viena és limitada
- No hi ha normes clares a la legislació internacional consuetudinària
- Plantejament *ad hoc* cas per cas en la successió d'estats amb solucions basades en l'equitat
- Tot i que parlant estrictament el tema de la successió d'estat només sorgirà després que hagi tingut lloc el debat de reconeixement, els assumptes s'han de tractar en paral·lel
- Una orientació per plantejar les negociacions
  - Determinar el valor de les propietats i els deutes d'Espanya

## **Lliçons per a Catalunya**

---

- Negociar un acord en la successió
- Tenir en compte abastar bé els actius perquè no siguin més els deutes transmesos
- Catalunya succeirà en tots els actius immobiliaris i mobiliaris que estiguin a Catalunya
- Considerar el valor dels actius de l'estat immobiliaris i mobiliaris situats a l'estranger
- Determinar la base per al càlcul de la proporció d'aquests actius (i deutes), no cal adoptar una sola base
- La negociació dels termes d'accessió i successió als actius, deutes i allò compartit a institucions internacionals ha de tenir lloc en paral·lel amb les negociacions de l'acord de successió

## Lliçons per a Catalunya

---

- Tenir en compte el poder significatiu que tenen les institucions internacionals, les institucions financeres i estats tercers en casos de successió
- Atesa la importància dels bancs i les institucions financeres com a font de finançament implica que negociar amb ells ha de ser part de l'estratègia (exemple d'Argentina)
- Considerar el valor dels actius immobiliaris i mobiliaris situats a la resta d'Espanya per determinar la compensació equitativa que s'ha de demanar (determinar-ho amb referència a la base de càlcul)
- Considerar les passes a donar en la legislació interna per regular els drets i les obligacions de les persones físiques i jurídiques
- Considerar la negociació d'acords bilaterals amb estats relatius a la successió en tractats i en la protecció dels drets de les persones físiques i jurídiques.

# Aspectes legals de la successió d'un estat

Professor: Patrick Dumberry  
Universitat d'Ottawa

## Introducció

- La meua conferència tractarà dels següents temes:
- Qüestions legals que probablement seran objecte de negociació entre el nou estat de Catalunya i Espanya (I)
- La qüestió del reconeixement internacional del nou estat de Catalunya per altres estats (II)
- La participació del nou estat de Catalunya en les relacions internacionals, incloent-hi les qüestions de la successió a tractats internacionals i l'accés a organitzacions internacionals (III)

## I Negociació entre Catalunya i Espanya

- Després d'un referèndum a favor de la independència, el primer tema que sorgirà es la negociació de la secessió del nou estat de Catalunya d'Espanya
- Per tal d'evitar la incertesa política i econòmica i per evitar un buit legal, aquestes negociacions han de tenir lloc *aviat després* que Catalunya declari formalment la independència.
- Aquestes negociacions han de tenir lloc directament entre el govern de Catalunya i el govern central d'Espanya
- Un punt essencial és que aquestes negociacions *tindran lloc solament* si Espanya reconeix el referèndum guanyat i vol reconèixer Catalunya com a nou estat.
  - La primera qüestió que sorgirà després del vot decisor sobre la independència de Catalunya és si Espanya accepta el resultat del referèndum i reconeix el desig del poble de Catalunya d'independència
  - El govern de Catalunya ha de fer tot el màxim possible per convèncer Espanya perquè reconegui ràpidament el nou estat.
  - El govern de Catalunya ha d'intentar també convèncer altres estats (especialment els de l'Unió Europea i altres de poderosos, com el Estats Units) perquè pressionin Espanya perquè reconegui sense dilació el nou estat.
  - Un reconeixement ràpid per Espanya tindria un gran impacte en totes les qüestions legals subsegüents, com és el reconeixement per altres estats i la participació efectiva de Catalunya en les relacions internacionals mitjançant tractats internacionals i organitzacions internacionals (aquestes qüestions seran tractades més endavant)
  - Si pel contrari, Espanya no reconeix Catalunya ràpidament (o dilata el reconeixement molts mesos), hi hauria molta incertesa política, econòmica i legal.
  - En aquest context, Espanya sens dubte *no* entraria a negociar cap tema legal o econòmic.

- Quines són les qüestions legals més importants que probablement serien objecte de negociació?
  - La divisió dels passius i actius nacionals d'Espanya (incloent-hi ambaixades i consolats, etc. –aquest aspecte serà tractat per Ana Stanic-)
  - Fronteres
    - D'acord amb el ben establert principi de legislació internacional *uti possidetis*, el nou estat de Catalunya té el dret a tenir les mateixes fronteres de la comunitat autònoma de Catalunya abans de la independència.
    - És a dir, el nou estat de Catalunya no perdrà territori; el seu territori no serà partit.
    - Aquest principi va ser aplicat en tots els casos recents de successió d'estats (URSS, Iugoslàvia, Txecoslovàquia).
    - Altra qüestió a negociar és la delimitació de la frontera marítima (i plataforma continental) entre els dos estats.
  - Arxius
    - D'acord amb la Convenció de Viena de 1983 sobre successió d'estats, pel que fa a la propietat estatal, arxius i deutes (que no han esdevingut obligatoris), els arxius relatius a Catalunya (i aquells de "l'administració normal del territori" passarien al nou estat (art. 30)
  - L'exèrcit
    - Hi haurà un exèrcit català totalment autònom o el nou estat continuarà sent part d'una estructura de defensa integrada a Espanya?
    - Si Catalunya crea un exèrcit autònom, una qüestió que pot sorgir a la negociació és que passarà amb les bases militars espanyoles, l'equipament i el personal militar que està situat al territori de Catalunya
  - Ciutadania
    - El nou estat haurà d'establir una nova ciutadania i determinar els criteris per establir aquesta nacionalitat
    - Una qüestió que pot ser objecte de negociació és si els nacionals de Catalunya podran mantenir la nacionalitat espanyola també.
  - Altres temes dependran de si Catalunya és automàticament part o no de la Unió Europea. Aquestes qüestions inclouen el següent:
    - Quina moneda utilitzarà el nou estat? Pot Catalunya continuar fent servir l'euro si no esdevé automàticament un membre de l'UE quan sigui independent?
    - Si Catalunya *no* és automàticament un estat membre de l'UE, pot haver una negociació amb Espanya sobre unió de duanes (amb lliure moviment de mercaderies, capital i treball) que s'aplicaria entre la declaració d'independència i l'accessió de Catalunya a l'UE?
  - Aquestes negociacions poden durar anys i algunes qüestions seran molt complicades

- Aquestes negociacions tindran el resultat d'un seguit d'acords bilaterals entre Catalunya i Espanya en diferents temes de successió
- Mentrestant, durant el període de negociació amb Espanya, Catalunya ha de començar immediatament a buscar el reconeixement d'altres estats. Catalunya ha de cercar aquest reconeixement, així que Espanya decideixi oposar-se a la declaració d'independència i refusi entrar en negociacions amb el nou estat.

## II. Buscar el reconeixement d'altres estats

### A La relació entre ser estat i el reconeixement

- Hi ha quatre condicions diferents, que una entitat ha de complir per ser considerat estat d'acord amb la legislació internacional (Convenció de Montevideo de 1933 sobre Drets i Deures dels Estats):
  - L'entitat ha de tenir un territori definit
  - L'entitat ha de tenir una població permanent
  - L'entitat ha de tenir un govern efectiu amb capacitat per exercir autoritat i mantenir la llei i l'ordre al territori
  - L'entitat ha de ser un estat "sobirà", és a dir, independent d'altres estats i conduir-se com a tal en les seves relacions internacionals i ser capaç i voler tenir relacions amb altres estats.
- Quan una entitat compleix aquestes quatre condicions, és considerada un estat d'acord amb la legislació internacional
- Qui decideix si una entitat compleix aquestes quatre condicions?
- Cada estat individualment (i unilateralment) decideix si una entitat compleix aquestes quatre condicions i si vol reconèixer aquesta entitat com a nou estat.
- En principi, una entitat que compleix els criteris de la legislació internacional de ser estat és *ja* un estat.
  - Un nou estat existeix i per tant està subjecte a la legislació internacional
  - Això vol dir que el nou estat té tots els drets i els deures que tenen altres estats (ja existents) d'acord amb la legislació internacional (el dret a la integritat territorial, a defensar-se, etc.).
- El reconeixement és per tant no "constituent", és merament "declaratiu".
- El reconeixement no és una condició prèvia a l'existència de l'estat. No cal el reconeixement d'altres estats perquè un estat existeixi d'acord amb la legislació internacional.
- El reconeixement és en última instància una elecció política. Cada estat és completament lliure de decidir si vol reconèixer o no un nou estat en base a criteris subjectius que no tenen res a veure amb les quatre condicions per ser estat.
  - Per exemple: les raons per les quals Rússia, Xina i Espanya no reconeixen Kosovo, no és perquè pensen que Kosovo no compleix les quatre condicions per ser estat. És perquè no volen encoratjar el moviment d'independència a casa (txetxens, tibetans, catalans, etc.).

- El fet que el reconeixement és en última instància *polític* explica perquè hi ha estats “reals” que quasi ningú ha reconegut encara.
  - Per exemple, Alemanya de l’Est durant la guerra freda
  - Taiwan
- El fet que el reconeixement és *polític* en última instància explica perquè algunes entitats que clarament *no* són estats (no compleixen les quatre condicions per ser estat), amb tot han estat reconegudes com a estats per molts estats:
  - Sàhara Occidental (ocupat pel Marroc) que, tot i així, ha estat reconegut per tots els estats de l’Unió Africana (excepte el Marroc).
  - Palestina ja reconeguda per més de 100 estats.

## B Importància del reconeixement

- Àdhuc si el reconeixement no és una condició prèvia per ser un estat independent d’acord amb la legislació internacional, continua sent extremadament important per al nou estat.
- Això és fonamentalment per dues raons.
  - 1a. Raó: El reconeixement és essencial per a un nou estat que vol tenir relacions diplomàtiques normals, que requereixen que ambdós estats es reconeguin formalment l’un a l’altre com a estats independents.
  - Somalilàndia es va separar de Somàlia el 1991 i compleix els quatre criteris de ser estat. Però Somalilàndia no ha estat reconeguda per altres estats. El resultat és que no participa en les relacions internacionals i està completament aïllada
  - Per tant, Somalilàndia és un “estat” d’acord amb la teoria, però no en la pràctica.
- El Tribunal Suprem de Canadà va declarar l’any 1998 que en el cas de la *secessió de Quebec*, tot i que el reconeixement no és una condició necessària per ser estat, s’esdevé que “la viabilitat de un futur estat a la comunitat internacional depèn, a la pràctica, del reconeixement per altres estats” (par. 142). Així, segons el Tribunal, “l’èxit últim de la secessió dependria del reconeixement de la comunitat internacional” (par. 155).
- 2a. Raó: El reconeixement és necessari per a un estat nou per esdevenir membre d’una organització internacional
- Aquesta qüestió l’examinarem més endavant
- A quasi totes les organitzacions internacionals ser estat és una condició prèvia essencial per esdevenir un membre ple
  - Hi ha algunes excepcions que ho són per motius clarament polítics (Taiwan a l’Organització Mundial del Comerç, Sàhara Occidental a la Unió Africana, etc.)
- Per esdevenir membre d’una organització internacional, una entitat necessita, per tant, ser reconeguda com a estat independent per una majoria qualificada d’altres estats membre.
  - Però el fet que una entitat sigui membre d’una organització internacional no vol dir que tots els estats membre d’aquesta organització reconeguin la entitat de manera automàtica com a estat independent.
    - Molts estats àrabs membres de l’ONU no reconeixen Israel que també és un membre de l’ONU.

## C Els factors rellevants perquè un nou estat sigui reconegut per altres estats

— Altres estats poden ser influenciats per diversos factors per decidir reconèixer o no un nou estat . Hi ha al menys cinc factors:

### i) És Catalunya un “estat”?

— Catalunya primer ha de mostrar al món que compleix les quatre condicions de ser estat  
— Versemblantment, Catalunya complirà els quatre criteris de ser estat, si és independent  
— Aquest primer factor, per tant, no serà un problema en el context del reconeixement de Catalunya per part d’altres estats.

### ii) Té el nou estat dret a la independència d’acord amb la legislació internacional?

— En general, és més fàcil que els estats reconeguin un nou estat si té “dret” a esdevenir independent d’acord amb la legislació internacional

— Molt poques constitucions nacionals reconeixen el dret de secessió per a una província o una regió autònoma. En quasi tots els casos, una secessió unilateral serà per tant il·legal d’acord amb la legislació *interna*.

— D’acord amb la legislació *internacional*, el dret a l’autodeterminació *externa* (la independència) està reservada a *certs grups* de “pobles”.

- Un poble sota un govern colonial (estats africans abans de la seva independència a la dècada dels 60)
- Pobles subjectes a subjugació aliena, dominació o explotació (Palestina, Rhodèsia del Sud)
- Una tercera categoria va ser esmentada hipotèticament pel Tribunal Suprem de Canadà “quan un grup determinat té denegat l’accés significatiu al govern per assolir el seu desenvolupament polític, econòmic, social i cultural) (par. 138).
  - El Tribunal Suprem va rebutjar determinar si hi ha una nova categoria de pobles que tenen dret a la secessió d’acord amb la legislació internacional (perquè Quebec clarament no entrava a aquesta categoria). El Tribunal Internacional de Justícia en la seva opinió assessora sobre Kosovo va rebutjar examinar aquesta qüestió (par. 82, 83)

— En qualsevol cas, Catalunya no entra en cap d’aquestes categories

— Per tant, el poble català no té *dret* d’acord amb la legislació internacional a separar-se d’Espanya i esdevenir un estat independent.

— El poble català solament té dret a l’*autodeterminació interna* (desenvolupament polític, econòmic, social i cultural) *dins Espanya*.

— Però que un nou estat no tingui dret a esdevenir un estat independent d’acord amb la llei internacional *no* vol dir que una secessió no pugui tenir èxit.

— Encara que la legislació internacional no reconeix el *dret* de Catalunya a la secessió, *tampoc* la prohibeix. Aquesta és la conclusió assolida pel Tribunal Internacional de Justícia en el cas de Kosovo: “La pràctica dels estats en aquests darrers casos no implica l’emergència d’una llei internacional que prohibeixi fer la declaració d’independència en aquests casos” (par. 79)



- Encara que Catalunya no té *dret* a la secessió d'acord amb la legislació internacional, la seva secessió podria tenir èxit si fos reconeguda per un gran nombre d'estats.
- El fet que Catalunya no té dret a la secessió probablement *no* serà un factor determinant per al reconeixement internacional. És a dir, altres estats decidiran reconèixer o no el nou estat de Catalunya en base a *altres factors* diferents al dret d'autodeterminació d'acord amb la legislació internacional.
  - Però si un estat no vol reconèixer un nou estat pot fer servir com a excusa la no legalitat de la secessió per no reconèixer-ho (reacció d'Espanya a la secessió de Kosovo)

### iii) La percepció general de Catalunya com a nou estat

- Per esdevenir estat membre de les Nacions Unides, l'art. 4 requereix que un nou estat cerqui la pau, accepti les seves obligacions d'acord amb la Carta, sigui capaç i vulgui fer-ho.
- En el context de la dissolució de l'URSS i altres estats de l'Europa de l'Est, la Comunitat Europea va adoptar la *Declaració de la normativa de reconeixement del nous estats a l'Est d'Europa i a la Unió Soviètica*. D'acord amb aquesta normativa els estats membres de l'UE han d'assegurar-se abans de reconèixer un nou país, que vol la pau, que és una democràcia i que respecta la llei, els drets humans i els drets de les minories, etc.
- Alguns estats no han reconegut Kosovo perquè creuen que serà un estat inestable, no democràtic i corrupte.
- La percepció de Catalunya com a nou estat probablement serà molt positiva i no hi hauria d'haver problemes per al reconeixement
  - Però el govern de Catalunya hauria de, prou abans de la independència, fer esforços importants amb grups de pressió vers els estats per convèncer-los per endavant que reconeguin el nou estat en el seu moment.
  - Exemple: Abans del referèndum de 1995 el govern de Quebec havia convençut França i la majoria d'estats africans francòfons que reconeguessin el nou estat independent de Quebec en el seu moment.

### iv) La posició d'Espanya vers el nou estat de Catalunya

- És *més fàcil* que altres estats reconeguin el nou estat de Catalunya, si Espanya ho ha fet en primer lloc.
  - De fet, la major part de les secessions des de la Segona Guerra Mundial s'han esdevingut amb la no oposició del "l'estat pare" (Singapur de Malàisia; Montenegro de Sèrbia, etc.)
- Contràriament, serà *més difícil* per a Catalunya ser reconeguda com a nou estat si Espanya s'oposa a la secessió.
- Però això no vol dir que el reconeixement sigui impossible (Bangladesh va ser reconegut per altres estats, tot i que Pakistan s'oposava a la secessió).
- Espanya *no* té un dret de veto sobre la qüestió del reconeixement del nou estat de Catalunya. És a dir, altres estats poden reconèixer Catalunya *encara* que Espanya s'hi oposi.
- Això queda clar a l'exemple de la recent secessió de Kosovo

- Sèrbia s'oposava amb molta força a la secessió
  - Sèrbia va pressionar altres estats i al Tribunal Internacional de Justícia perquè donessin una opinió assessora a la legalitat de la declaració d'independència unilateral de Kosovo
  - L'oposició de Sèrbia no va impedir que 81 estats reconeguessin formalment Kosovo com a estat independent després de fer la declaració unilateral d'independència.
  - Per exemple, Canadà va reconèixer Kosovo, tot i que Sèrbia s'oposava amb força a la secessió.
  - Espanya no ha reconegut Kosovo perquè diu que és contra la legislació internacional i que calia un acord de totes bandes (per ex.: Sèrbia).
- Però una oposició forta d'Espanya a la secessió de Catalunya, un rebuig ferm a reconèixer el nou estat i a iniciar negociacions, tindria certament un efecte negatiu en la voluntat d'altres estats per reconèixer el nou estat.
- Aquesta és l'estratègia utilitzada pel govern federal del Canadà davant d'una eventual secessió del Quebec.
  - La *Llei de Claredat Federa*, feta pel govern de Canadà, diu que el govern federal *no* negociarà amb el nou estat si el referèndum en qüestió no és clar i si la majoria del votants pel sí no és prou fort.
  - El missatge tramès al Quebec pel govern federal del Canadà és que si nosaltres no reconeixem la independència de Quebec i refusem negociar els temes de successió... altres estats no reconeixeran el nou estat.
- Àdhuc si el possible refús d'Espanya a reconèixer Catalunya com a nou estat no impedeix que altres estats la reconeguïn com a nou estat, és molt possible que tingui un impacte important. Aquest refús faria molt més difícil a Catalunya ser admesa a organitzacions internacionals.
- Així, cap entitat que hagi intentat separar-se unilateralment ha estat admesa a les Nacions Unides des de 1945 contra els desitjos del govern de l'estat del qual es volia separar.
- Però hi ha dificultats *pràctiques*. No hi ha *normativa legal que prohibeixi* l'admissió d'un nou estat a una organització internacional si l'estat pare s'hi oposa.

v) Procés pel qual Catalunya esdevé un estat independent

- És important com s'assoleix la independència?
- D'acord amb el Tribunal Suprem del Canadà, un aspecte important en la decisió de reconèixer o no un nou estat és la "legitimitat del procés" de secessió. És a dir, a altres estats els importa si la secessió s'ha assolit legalment d'acord amb la llei de l'estat del qual s'ha separat l'unitat territorial.
- Què seria un procés legítim?
- Amb certesa inclouria un vot net i democràtic fet en un referèndum.
  - Al Quebec, el Tribunal Suprem del Canadà parla de la "clara expressió d'una clara majoria" de la població de Quebec "en una pregunta clara per accedir a la secessió" (pars. 92, 93). És a dir, el resultat del referèndum "ha d'estar lliure d'ambigüitat, tant pel que fa a la pregunta com pel que fa al suport assolit" (par. 87).

- Per al Tribunal Suprem del Canadà, la legitimitat del procés pel qual un nou estat ha esdevingut independent és una “condició prèvia perquè sigui reconegut per la comunitat internacional” (par. 103).
  - Així, un nou estat que no respecti aquestes obligacions, d’acord amb la llei interna “pot esperar possiblement la dificultat d’un menyspreu en intentar assolir el reconeixement internacional”, mentre que, pel contrari, el compliment del nou estat “amb aquestes obligacions legítimes pesaria a favor del reconeixement internacional” (143).
- No hi ha dubte que el procediment per assolir la independència d’un estat és un element que altres estats tindran en compte sens dubte en la decisió política de reconèixer o no un estat (per ex.: un vot democràtic i net en un referèndum és més convincent, pel que fa al desig i voluntat d’un poble per ser independent, que una declaració unilateral de independència feta per soldats després d’un cop d’estat violent...)
- Però la “legitimitat del procés” de secessió, que és prou important, *no* és una “condició prèvia” per al reconeixement internacional tal com suggereix el Tribunal Suprem del Canadà.
- De fet *no és cert* que altres estats refusaran reconèixer Catalunya per la senzilla raó d’haver fet una declaració unilateral d’independència contrària a la constitució espanyola.
- Els estats decidiran reconèixer o no Catalunya basant-se en molts altres factors.

### III La participació de Catalunya a les relacions internacionals

- Un cop Catalunya hagi estat reconeguda per un nombre significatiu d’estats, voldrà participar plenament de les relacions internacionals
  - La raó per la qual Kosovo actualment no està participant plenament en les organitzacions internacionals (és membre de molt poques organitzacions internacionals, incloent-hi el Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial) és perquè ha estat reconegut solament per uns 90 estats (que és solament la meitat del estats del món).
- Espanya continuarà existint després de la independència de Catalunya (però amb un territori més petit)
- Catalunya és per tant un cas de *secessió* (no és un cas de dissolució d’estat com l’ex-Iugoslàvia), i, per tant, Espanya serà l’estat continuador.
- Hi ha normes concretes de successió d’estat que s’apliquen a situacions de secessió
  - Successió a tractats
  - Successió en organitzacions internacionals

#### A. Successió a tractats

- Per esdevenir un membre actiu de la comunitat internacional, Catalunya voldrà formar part dels tractats internacionals ja existents, incloent-hi aquells dels quals Espanya n’era part abans de la secessió.

- Pel que fa als tractats els quals Espanya no és una part abans de la independència, Catalunya simplement ha de sol·licitar l'adhesió complint les normes d'accés de cada tractat.
- Que s'esdevé amb els tractats dels quals Espanya era part abans de la independència?
- No hi ha dubte que Espanya romandrà part del tractat.
- La qüestió és saber si el nou estat de Catalunya esdevindrà automàticament part d'aquests tractats.
- Els casos antics de secessió (Estats Units 1776, colònies espanyoles al segle XIX) donen suport al principi de *tabula rasa*.
  - Un nou estat *no* està lligat automàticament per tractats dels quals l'estat pare era part abans de la secessió.
  - Un nou estat per tant, és lliure de decidir de quins tractats vol ser part.
- Els casos moderns de secessió després de la Segona Guerra Mundial (Pakistan, Singapur i Bangladesh) també donen suport al principi de *tabula rasa*.
- La *Convenció de Viena sobre la successió d'estats a tractats* va ser adoptada el 1978 i va ser vigent el 1996.
  - La Convenció ha estat ratificada solament per 22 estats. Espanya no n'és part.
  - La Convenció va ser adoptada sobretot per tractar de la qüestió de la successió del "nous estats independents" sorgits de la descolonització.
- L'art. 34 de la *Convenció de Viena* diu que en situació de secessió (o de dissolució) s'aplica el principi de *continuitat*.
  - Un nou estat està *automàticament lligat* pels tractats internacionals els quals l'estat pare (Espanya aquí) era part abans de la secessió.
  - La Convenció explica que hi ha dues excepcions a aquest principi
    - Si les parts (Catalunya i Espanya) decideixen aplicar el principi de *tabula rasa*
    - Quan l'aplicació automàtica dels tractats del nou estat és "incompatible" amb l'objecte i la finalitat del tractat o "canviaria radicalment" la condició de l'execució del tractat.
- Està clar que quan l'article 34 va ser adoptat el 1978 per als casos de secessió, la solució de continuïtat no representava les pràctiques dels estats, que contràriament donaven suport a la posició que el principi de *tabula rasa* era aplicable als casos de secessió.
- Va ser per *motius polítics* que la solució de continuïtat es va adoptar per a la secessió. L'objectiu era aplicar als nous estat secessionistes un règim de continuïtat de tractats, que llavors es considerava *desfavorable* als nous estats. En aquell moment (1970) els nous estats (que emergien de llargs anys de colonització) *no* volien ser part dels antics tractats dels estats colonials. La finalitat de la Convenció era imposar als estats secessionistes un règim legal desfavorable que desencoratjaria els moviments secessionistes que volien tenir un estat independent.
- Les coses han canviat des de la dècada de 1970!
- Els nous estats ara *volen* ser part dels tractats dels que l'estat pare era part abans de la secessió. El nous estats volen que s'apliqui el principi de continuïtat... no el de *tabula rasa*.
- L'article 34 de la *Convenció* que aplica el principi de *continuitat* en la situació de secessió, no es considera una codificació de la legislació internacional consuetudinària, que imposa obligacions legals als estats.
- L'article 34 de la *Convenció* obliga formalment als 22 estats que són part del tractat.

- L'art. 34 de la Convenció per tant *no* obliga a un nou estat, com ara Catalunya, a no ser que Catalunya esdevingui part de la Convenció a partir de la independència.
- Per tant *no hi ha una norma obligatòria* de legislació internacional que dicti una solució legal a la qüestió si Catalunya esdevindrà automàticament part de tots els tractats que hagin estat signats per Espanya.
- Catalunya pot fer el que vulgui!
- L'article 34 serveix de "norma orientativa" útil.
- Jo crec que el principi de continuïtat de l'art. 34 de la Convenció és la norma adequada en el context de la secessió moderna.
- Hi ha la *presumpció* que un nou estat està lligat *automàticament* a "tractats multilaterals" dels quals l'estat predecessor era part abans de la secessió.
  - Ara parlaré de "tractats multilaterals"... més endavant faré la distinció.
- La *presumpció* hauria de ser perquè és la millor solució des de la perspectiva del nou estat. Actualment (en un context post-colonial), els nous estats volen (quasi sempre) esdevenir part dels tractats multilaterals.
  - Aquesta és la posició dels governs favorables a la secessió: Quebec, Escòcia.
  - És també la posició adoptada per Montenegro després de la secessió.
- La presumpció és també la millor solució des de la perspectiva general de la comunitat internacional. Aquesta situació és favorable a l'estabilitat de les relacions dels tractats en les relacions internacionals. En tot cas, altres estats que són part d'un tractat quasi bé mai s'oposaran a que un nou estat democràtic com ara Catalunya esdevingui part.
- Com funcionaria aquesta presumpció en la pràctica?
  - Àdhuc si la continuïtat de l'aplicació dels tractats és "automàtica", el nou estat ha de fer una "declaració de continuïtat". Primer ho ha de notificar per escrit al dipositari del tractat (per ex., una organització internacional o un estat) que "continuarà" lligat pel tractat.
  - Perquè solament és una presumpció, un nou estat és lliure de decidir no succeir en els tractats internacionals dels quals Espanya n'era part abans de la secessió.
- Aquesta és la situació prevalent als tractats *multilaterals*.
- Hi ha diferents solucions per altres tipus de tractats.
- D'acord amb la legislació internacional, el principi de *continuïtat* s'aplicarà a les següents situacions:
  - Tractats que estableixen una frontera internacional entre dos estats. Tractats que estableixen règims territorials (per exemple, tractats que estableixen una zona desmilitaritzada, servitud, tractats sobre la pol·lució als rius)
  - Tractats sobre la protecció dels drets humans
  - Tractats en desarmament
- La situació és diferent pel que fa a altres tractats on s'aplica el principi de *tabula rasa*:
  - Tractats conclusos amb un nombre limitat d'estats (per ex.: tractats regionals, tractats d'integració econòmica com el tractat de Lliure Comerç d'Amèrica del Nord –NAFTA–)
  - Tractats bilaterals
  - Tractats "polítics" (com la OTAN o tractats d'amistat).
  - Tractats en el context d'organitzacions internacionals
- En aquestes situacions la successió no serà automàtica.

- Un nou estat ha de presentar una demanda formal d'adhesió i seguir el procediment establert a cada estat per a la ratificació.

## B Successió en organitzacions internacionals

- L'estat continuador (Espanya) continuarà sent membre de cada organització internacional
- Catalunya esdevindrà automàticament un membre de cadascuna de les organitzacions de les quals Espanya és estat membre?
- La qüestió s'ha de decidir per cada organització d'acord amb les seves normes.
- La Convenció de Viena en la successió a tractats no aplica "l'instrument constituent d'una organització internacional" (art. 4). Les normes que s'han d'aplicar són les que hi ha als mateixos instruments. És a dir, les normes de continuïtat aplicables d'acord amb l'art. 34 de la Convenció a casos de secessió, no poden abolir les normes específiques que té cada organització.
- En general, les normes de les organitzacions internacionals no diuen res sobre la qüestió de la successió d'estats. Les normes a aplicar són les d'admissió a nous membres.
- En la gran majoria d'organitzacions internacionals, no hi ha "successió automàtica" (les úniques excepcions són l'Organització Mundial de la Propietat Intel·lectual –WIPO– i institucions financeres com el Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial).
- En quasi tots els casos, un nou estat necessita sol·licitar formalment ser membre d'acord amb les normes vigents a cada organització.
  - Aquesta és, per exemple, la situació prevalent a l'ONU (art. 4)
  - La única (i rara) excepció va ser per als "nous" estats que havien estat independents en un passat recent (per ex.: Síria, 1961)
- No hi ha normes legals que donin dret de veto a l'estat pare en l'admissió del nou estat a una organització (l'única excepció és el Consell de Seguretat de l'ONU). És a dir, la oposició d'Espanya a la independència de Catalunya no pot impedir que Catalunya esdevingui un estat membre d'una organització.
- Però en la pràctica, cap entitat que se separi unilateralment ha estat admesa a les Nacions Unides des de 1945 contra els desitjos del govern de l'estat del qual està intentant separar-se.
- L'oposició d'Espanya a la independència de Catalunya seria per tant un problema quan Catalunya intenti esdevenir membre de les organitzacions d'estats.

## C Successió a la Unió Europea

- La Unió Europea és una organització internacional (art.1, 47 del tractat de la Unió Europea). Però és una organització considerada *sui generis* perquè inclou alguns elements de federalisme.
- La qüestió sobre si Catalunya esdevindria o no membre de l'UE no està regida per la Convenció de Viena; s'ha de decidir d'acord amb les normes de l'UE.
- No hi ha precedent "d'engrandiment intern" de l'UE en un cas de secessió (el cas de Grenlàndia marxant de l'UE el 1985 i el de l'engrandiment del territori d'Alemanya no són aplicables).

- Hi ha bàsicament dues opcions que estan a l'extrem de l'espectre:
  - 1a opció: un nou estat que és part de un estat membre existent esdevindria automàticament estat membre de l'UE.
  - 2a opció: el nou estat seria tractat com qualsevol altre sol·licitant que volgués esdevenir estat membre d'acord amb l'article 49 de l'UE,
  - La solució està probablement al mig....
- Per una banda, l'admissió a l'UE *no* seria automàtica per a Catalunya (aquesta és la posició adoptada per la Comissió Europea sobre Escòcia el 2007). La raó és perquè l'admissió d'un nou estat és un mecanisme existent d'acord a l'art. 49, per a nous sol·licitants "reals" (que el territori mai ha estat dins l'UE), i *no s'aplicaria* probablement a Catalunya. És a dir, Catalunya no seria tractada com Croàcia o Sèrbia.
  - És així, perquè Catalunya ha estat sota la legislació de l'Unió Europea durant més de 20 anys i les seves lleis no necessiten cap reforma per estar d'acord amb els estàndards de l'UE. Tampoc i ha dubte que Catalunya compliria els criteris de "Copenhaguen" per esdevenir un estat membre.
- Catalunya certament no fruiria exactament dels mateixos beneficis a l'UE que actualment frueix Espanya. Molts temes, per tant, s'haurien de negociar. Aquestes negociacions inclourien drets de vot en els diferents òrgans de l'UE, qüestions de subsidis rebuts de l'UE, etc. Però aquestes negociacions serien ràpides i menys complicades que per als nous sol·licitants "reals" (per ex.: els que estan fora de l'UE).
- Aquestes negociacions serien molt polítiques. En teoria Espanya tindria veto sobre l'admissió de Catalunya a l'UE, atès que l'acord entre l'UE i Catalunya hauria de ser ratificat pel Parlament espanyol d'acord amb la constitució espanyola. També, altres membres de l'UE (que tenen minories importants) poden voler imposar algunes condicions (o àdhuc un veto) a l'admissió de Catalunya a l'UE per desencoratjar sentiments separatistes als seus països (per ex.: Xipre, Eslovàquia, Romania, Grècia).

## **CATALUNYA I EL CAMÍ VERS LA INDEPENDÈNCIA**

**Carles Boix**  
Princeton University

Preparat per a la conferència sobre "Building a New State". Barcelona 3, novembre, 2011<sup>2</sup>

### **TRES FASES**

---

- **UNA CAUSA JUSTA**
- **NOVES OPORTUNITATS: EL NOU CONTEXT INTERNACIONAL**
- **ESTRATÈGIES POLÍTIQUES**

### **UNA CAUSA JUSTA**

---

- **El punt de sortida: una nació sobirana**

**"La nació catalana s'ha anat fent en el decurs del temps amb les aportacions d'energies de moltes generacions, de moltes tradicions i cultures, que hi han trobat una terra d'acollida."**

**"(...)mouen aquest Estatut l'aspiració, el projecte i el somni d'una Catalunya sense cap mena d'entrebancs a la lliure i plena interdependència que una nació necessita avui."**

**"D'aquesta manera, aquest Estatut defineix les institucions de la nació catalana i les seves relacions amb els pobles d'Espanya en un marc de lliure solidaritat amb les nacionalitats i les regions que la conformen, compatible amb el desenvolupament d'un Estat plurinacional."**

**(PREÀMBUL, Projecte d'Estatut d'Autonomia, aprovat per 120 diputats catalans sobre 135, 20 d'octubre del 2005)<sup>3</sup>**

---

<sup>2</sup> La presentació del Dr. Carles Boix té un seguit de quadres estadístics, gravats, etc. que no es poden reproduir si no es tenen els originals de la conferència o el lloc d'on s'han extret. S'ha traduït el text escrit, però si la traducció no va acompanyada de l'original anglès algunes coses no es poden entendre. La millor solució seria disposar dels arxius originals del Dr. Boix i introduir-hi el text català, en comptes de l'anglès.

<sup>3</sup> En comptes de traduir el text anglès, s'ha copiat el text aprovat pel Ple del Parlament el 30 de setembre de 2005



## UNA CAUSA JUSTA (2)

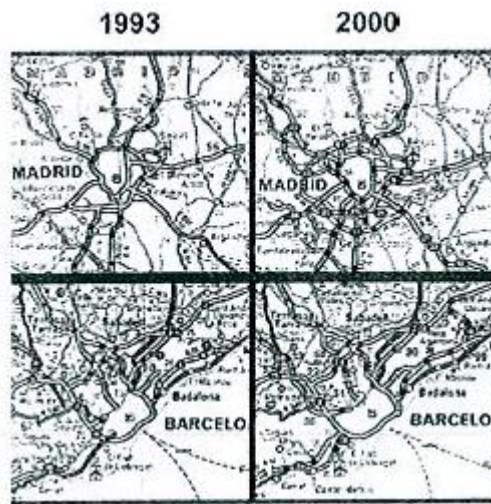
- La resposta espanyola
  - “España es una nación i parte entrañable de nuestro territorio” (G. Peces Barba, 28 octubre 2011)
  - En cuanto al término Nación, ha de advertirse que dicho concepto jurídicoconstitucional no ha suscitado ninguna polémica doctrinal (...) “ la constitución se fundamenta en la indisoluble unidad de la Nación española”, dando al término de “unidad” una doble dimensión: la de que no hay más Nación que España, y la de que ha de permanecer de manera “indisoluble”. (Decisió del Tribunal Constitucional sobre l’Estatut, juliol 2010, pàg. 853)..
- Per ser una minoria dins l’estat espanyol, Catalunya no té cap garantia política o legal
- Tots els intents anteriors de crear aquestes garanties (mitjançant el reconeixement del bilateralisme, “drets històrics”, etc.) han fracassat.
- La cultura, llengua i economia de Catalunya estan permanentment amenaçades.

## TRES EXEMPLES. TROBEU LES DIFERÈNCIES

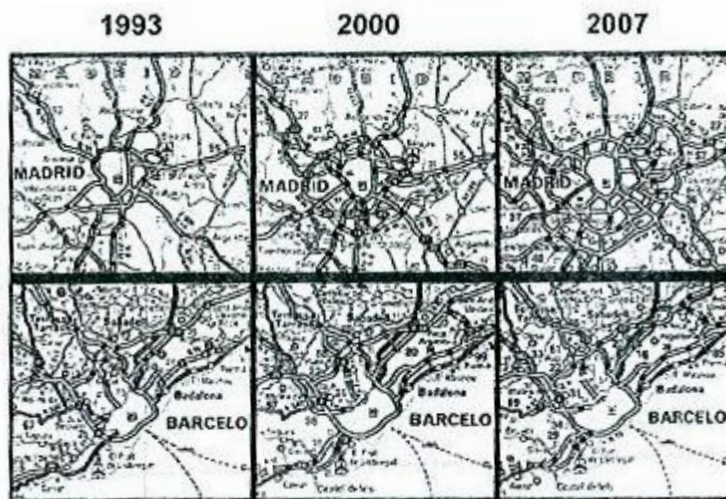
### ( 1 ) EXEMPLE PRIMER



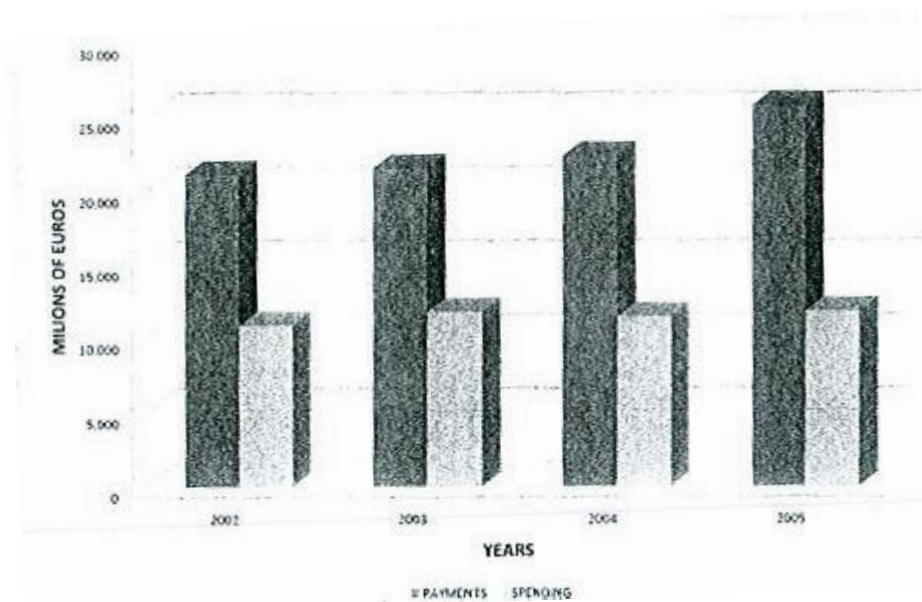
( 1 ) EXEMPLE SEGON



( 1 ) EXEMPLE TERCER



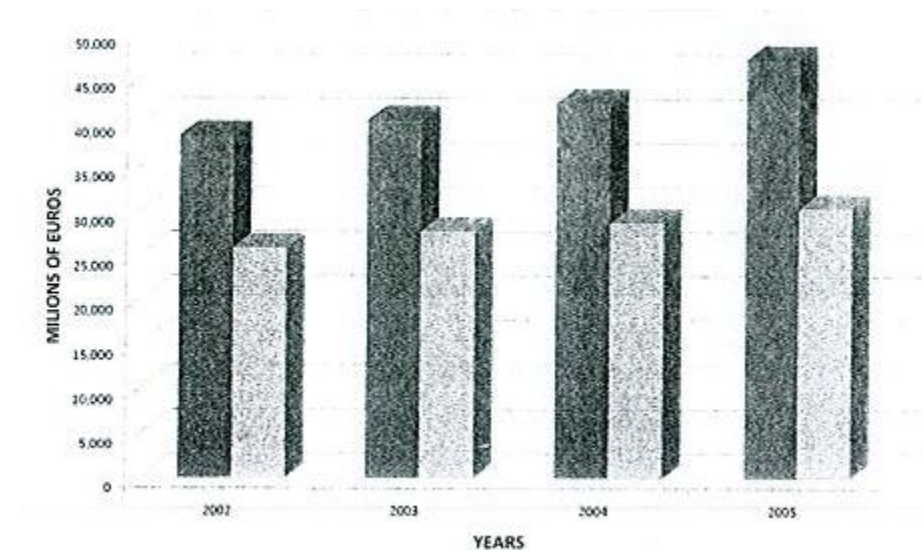
## PAGAMENTS A L'ADMINISTRACIÓ ESPANYOLA I DESPESA DE L'ADMINISTRACIÓ ESPANYOLA A CATALUNYA



**Ordenades:** Milions d'euros  
**Abcises:** Anys

**Columnes fosques:** Pagaments  
**Columnes clares:** despesa

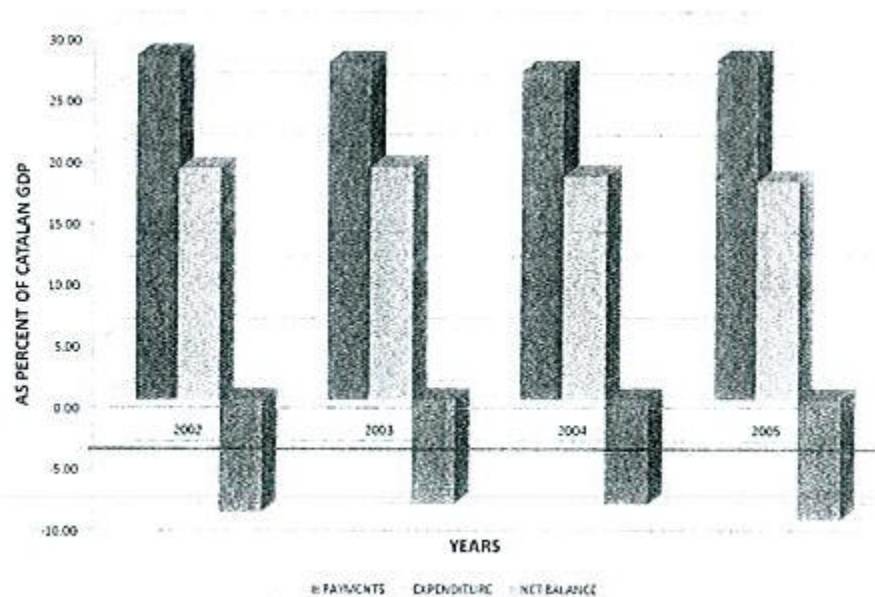
## PAGAMENTS A L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA I DESPESA I TRANSFERÈNCIES DE L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA I DELS SISTEMA DE SEGURETAT SOCIAL A CATALUNYA



**Ordenades:** Milions d'euros  
**Abcises:** Anys

**Columnes fosques:** Pagaments  
**Columnes clares:** Transferències

## PAGAMENTS A L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA I DESPESA I TRANSFERÈNCIES DE L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA I DEL SISTEMAS DE SEGURITAT SOCIAL A CATALUNYA

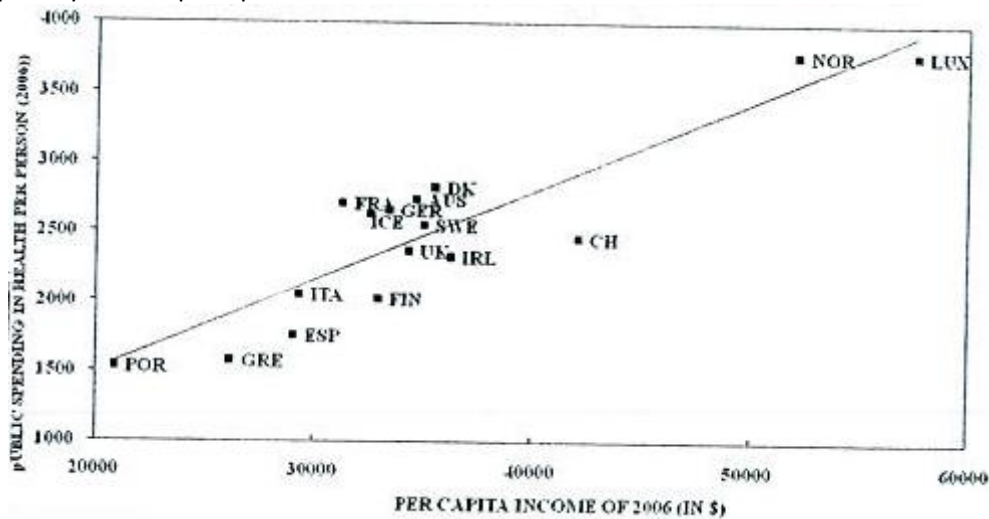


**Ordenades:** Percentatge del PIB català  
**Abcises:** Anys

**Columnes superiors fosques:** Pagaments  
**Columnes superiors clares:** Despesa  
**Columnes inferiors fosques:** Saldo net

### (3) QUI TÉ CURA DE LA SALUT DELS CATALANS?

Renda per càpita i despesa pública en salut

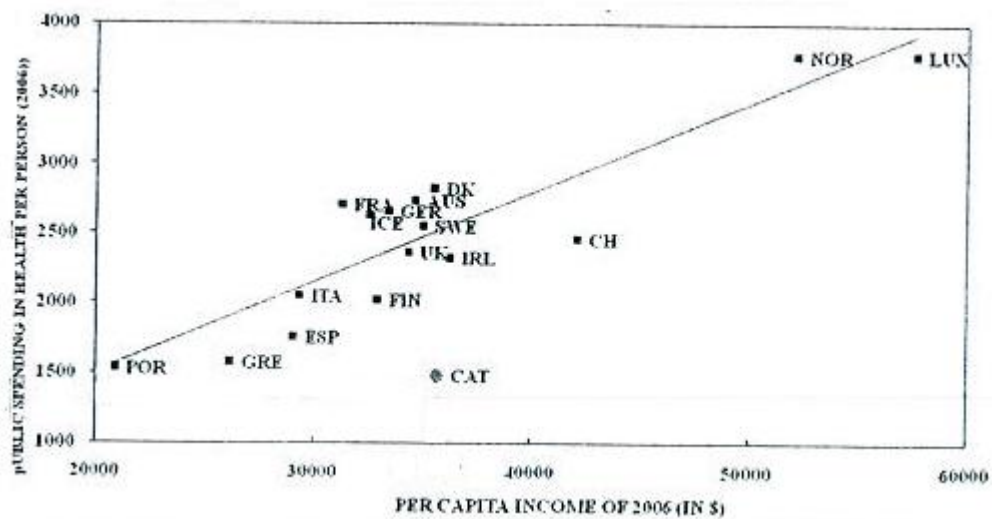


**Ordenades:** Despesa pública en Salut per càpita (2006)  
**Abcises:** Renda per càpita del 2006 (en \$)



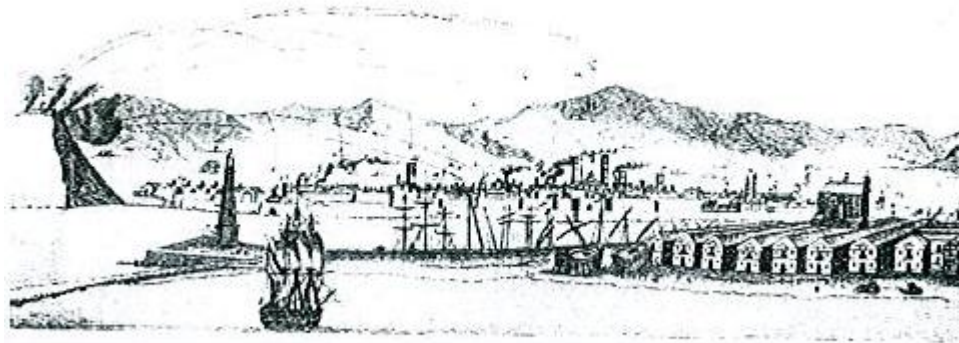
### ( 3 ) QUI TÉ CURA DE LA SALUT DELS CATALANS

Renda per càpita i despesa pública en salut



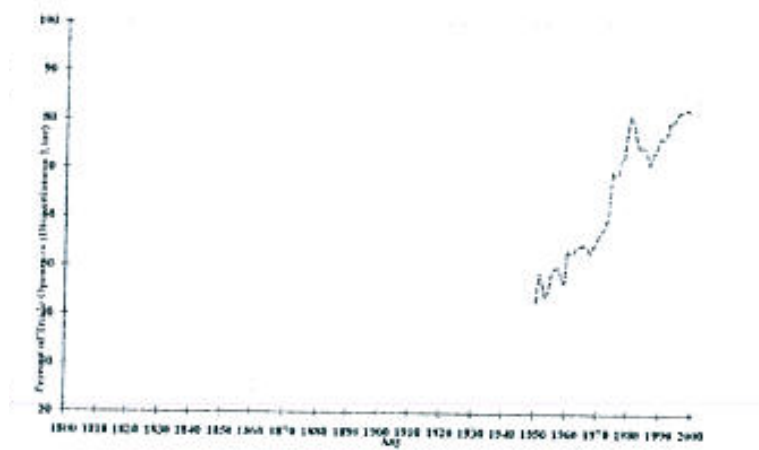
**Ordenades:** Despesa pública en Salut per càpita (2006)  
**Abcises:** Renda per càpita del 2006 (en \$)

### EL VELL MON



## UN NOU MON .....AMB NOVES OPORTUNITATS

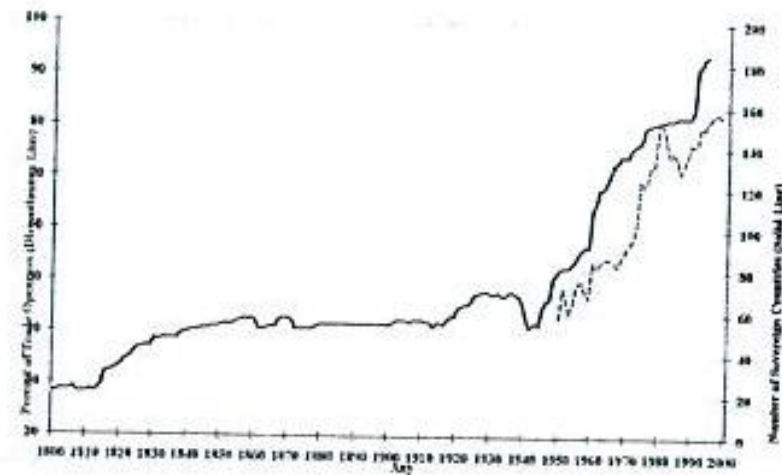
La bondat del comerç



**Ordenades:** Percentatge de comerç lliure  
**Abcises:** Anys

## UN MON NOU AMB NOVES OPORTUNITATS

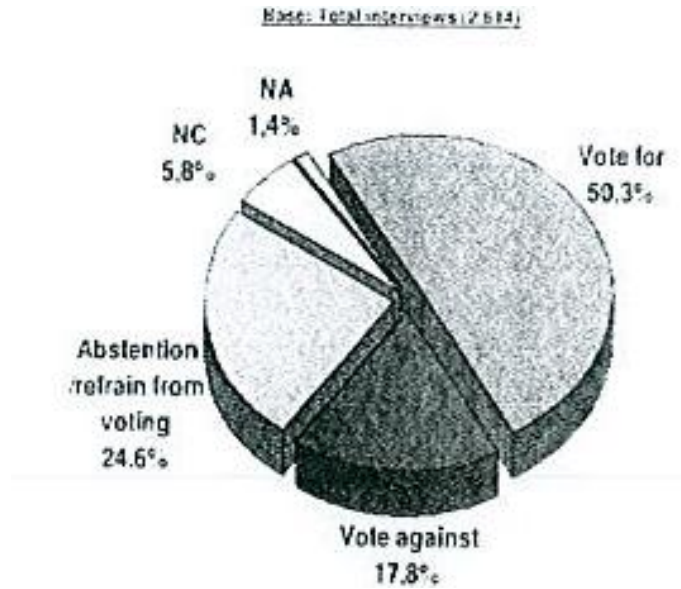
La bondat del comerç



**Ordenades:** Percentatge de comerç lliure. Línia discontinua  
**Ordenades secundàries (eix dreta):** Número d'estats sobirans  
**Abcises:** Anys

## UN CANVI RACIONAL DE SENTIMENTS

Pregunta: En un referèndum democràtic per decidir la independència de Catalunya, què votaríeu?



Els resultats de la enquesta a una base de 2.614 entrevistes el febrer 2011 son:

- Sí: 50,3 %
- Abstenció: 24,6 %
- No ho sap: 5,8 %
- No contesta: 1,4 %

### Un nou món... amb noves oportunitats

- La bellesa del comerç
- Més Europa com un projecte kantià
  - Com ha subratllat el professor Dumberry, que Catalunya sigui membre de l'UE serà el resultat de "decisiones molt polítiques", encara que amb un revestiment de certs principis legals i filosòfics.

## **ESTRATÈGIES POLÍTIQUES**

---

- **Punts preliminars: 1) un procés democràtic; 2) en el qual les nostres institucions actuals; 3) treballen un pla a mig termini; 4) per fer Catalunya un estat sobirà**
- **Declaració institucional aprovada pel govern català per obrir el procés vers la secessió**
- **Constitució d'una comissió per determinar les condicions econòmiques i legals que s'han de complir per establir un estat independent**
- **Presentació pública del l'informe de la comissió: a la població catalana i a l'estranger**
- **Referèndum o, alternativament, noves eleccions definides d'acord a l'informe sobre la independència**

**GRÀCIES**